GYER-
MEK-
KÖNYV-
TÁR
ZALA-
EGERSZEG
KISFALUDY
U. 7-11.

TARKAFORGÓ 10.

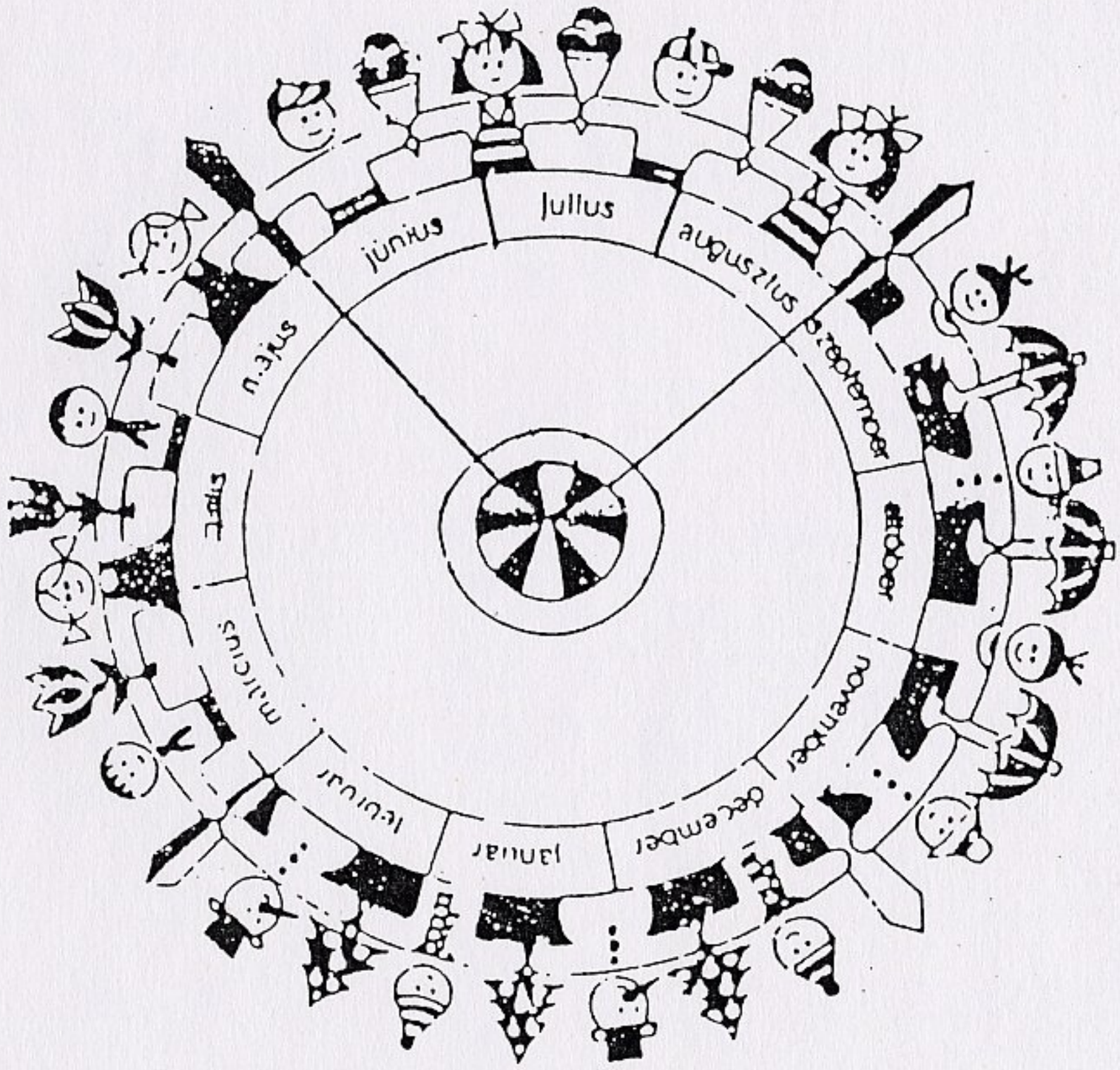

VETÉLKEDŐK

Zalaegerszeg

1990

T A R K A F O R G Ó

Vetélkedők

Összeállította:
O l á h R o z á l i a

Felelős kiadó:
Balázs Béla könyvtárigazgató
Készült:
a Deák Ferenc Megyei Könyvtár sokszorosító üzemében
250 példányban
1990. augusztus 5.

TARTALOM

Bevezető 5

Nagy magyar költők I.

A nép nevében. Petőfi Sándor élete és költészete

Vetélkedő 7-8. osztályosoknak 6

Nagy magyar költők II.

Ifjú szívekben élek. Ady Endre élete és költészete

Vetélkedő 7-8. osztályosoknak 22

Nagy magyar költők III.

József Attila élete és költészete

Vetélkedő 7-8. osztályosoknak 42

NAGY MAGYAR KÖLTŐK

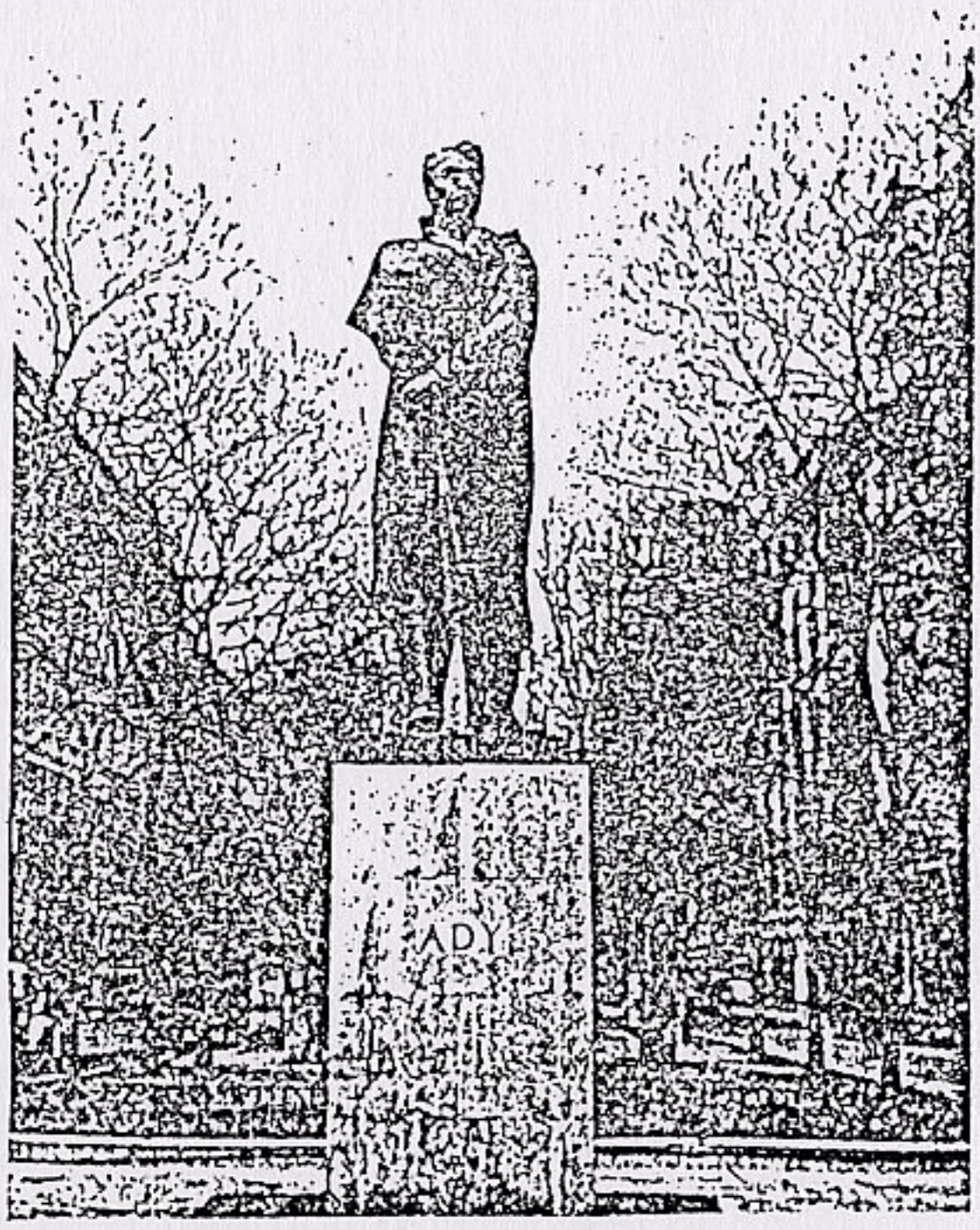

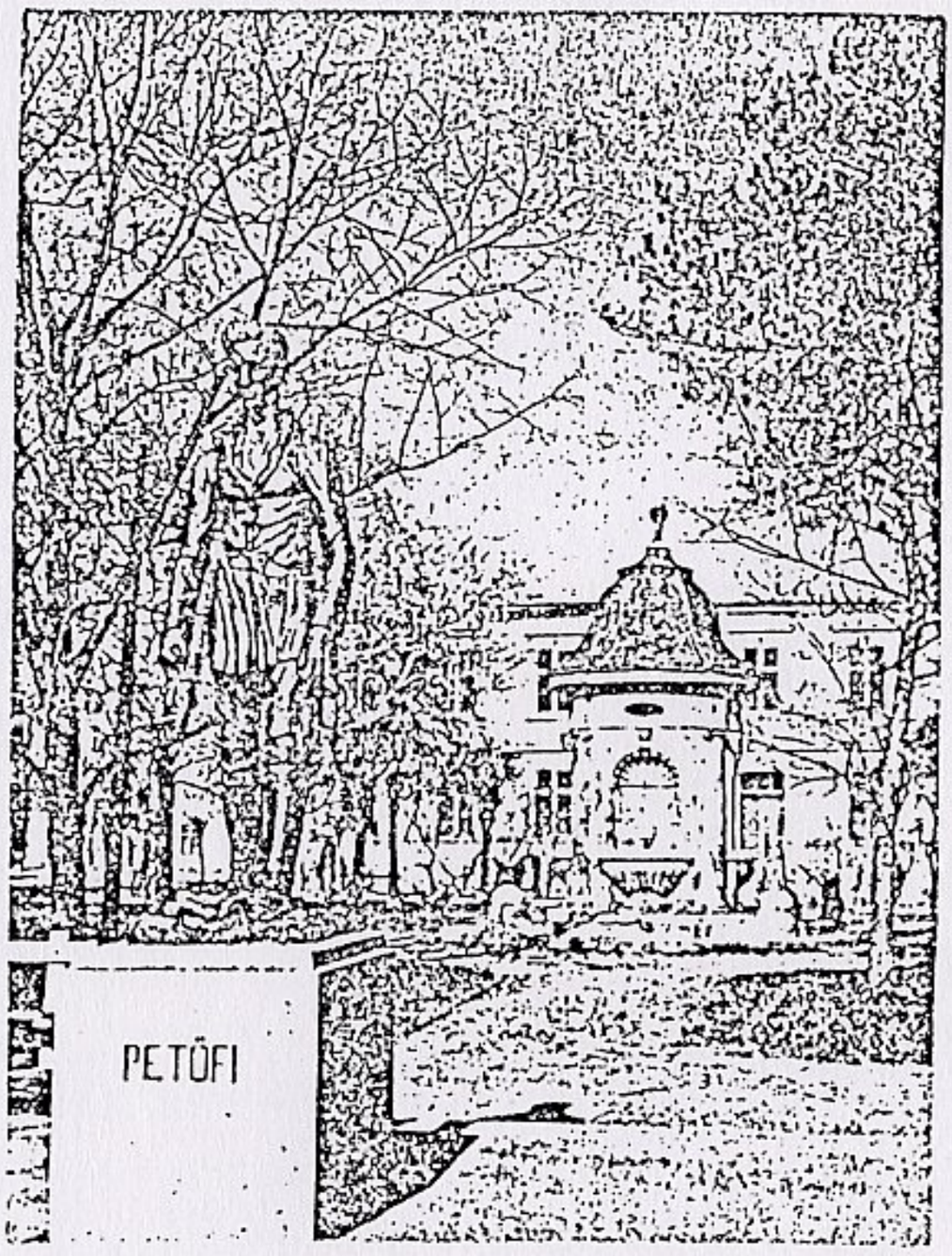

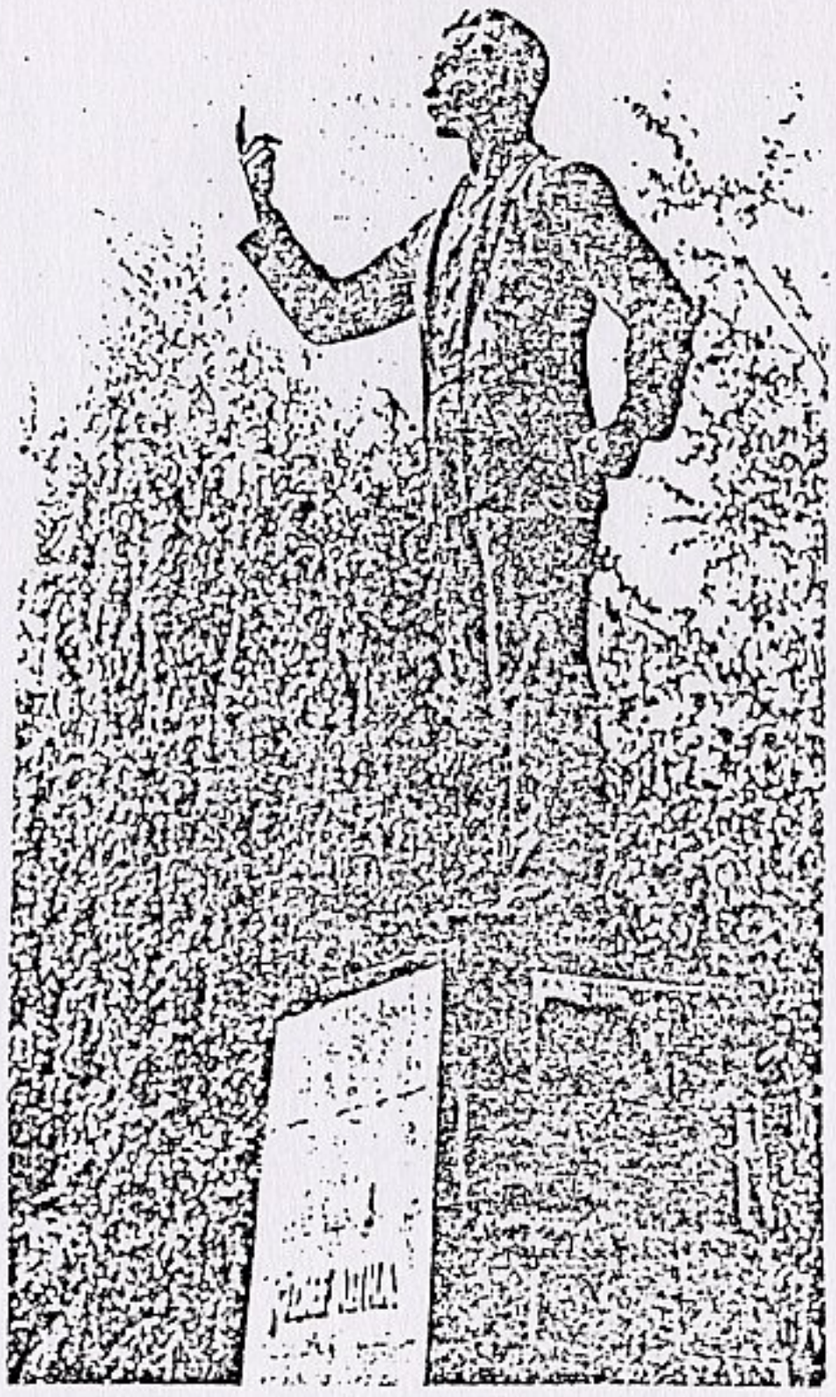

BEVEZETŐ

A Deák Ferenc Megyei Könyvtár gyermekrészlege az 1989/90. tanévben Nagy magyar költők címmel vetélkedősorozatot rendezett 7-8. osztályosok számára.

Módszertani füzetünkben e sorozat részletesen kidolgozott forgatókönyveit adjuk közre, amelyek – a szükséges előkészületek után – változtatás nélkül, esetleg lerövidítve lejátszhatók. Forgatókönyveink a helyi adottságoknak megfelelően változtathatók.

A felső tagozatos magyar irodalom tanyanyaghoz kapcsolódó vetélkedők arra is alkalmasak, hogy segítségükkel rendhagyó összefoglaló órákat tartsanak a pedagógusok.

Az irodalmi játékokat részben saját gyakorlatunkból vettük, részben más, nyomtatásban megjelent játékformákat építettünk be forgatókönyveinkbe. A folyamatosságot egy játék ismétlésével próbáltuk biztosítani.

Javasoljuk a versenysorozat záróprogramjaként a Nagy Lászlóról készült televíziós portréfilm megtekintését, mely élményszerűségével hozzájárulhat céljaink eléréséhez.

Ajánljuk e kiadványt azoknak a pedagógusoknak és könyvtárosoknak, akik a költészet megismertetésén és megszerettetésén munkálkodnak.

NAGY MAGYAR KÖLTŐK
I.

A nép nevében
Petőfi Sándor élete és költészete
Vetélkedő 7-8. osztályosoknak

Bevezetőként hallgassuk meg vetélkedőnk címadó versét, A nép nevében című költeményt!

1) Petőfi Sándorról szóló vetélkedőnket irodalmi játékkal kezdjük. E feladat megoldásával már vetélkedőnk elején számot adhattok arról, mennyire ismertétek meg a költőt.
Melyik állítás igaz Petőfire? Karikázzátok be a helyes állítás betűjelét!
a) Minden évben saját születésnapjára írt verset.
b) Egyik versét röplapokon terjesztette.
c) Egyetemi tanulmányait három ország négy városában végezte.
d) Sokat járta hazáját, és írt azokról a tájakról, ahol megfordult.
e) Egy időben kora új irányzatai közül többnek a stílusában írt.
f) Évekig részt vett az agitatív politikai-mozgalmi munkában.
g) Bár nem lett képviselő, műveivel mindig az aktuális kérdéseket képviselte.
h) Versben üdvözli kora egyik legnagyobb íróját, aki emigrációban élt, és ellátogatott a költő hazájába is.
i) Egy művével nevetségessé tette kora elavult stílusát és egyik műfaját, azt bizonyítva, hogy ez az út járhatatlan.
j) Költői pályája kezdetén és végén egy ideig katona volt.

(6 + 1 pont)

Válasz: Petőfi Sándor – a), b), d), g), i), j);
József Attila – c), e), f), h.

2) Az 1. számú borítékban Petőfi életének jelentős szakaszait ábrázoló képeket találtok. Adjatok címet a képcsoportoknak és évszámokkal határozzátok meg az egyes életrajzi szakaszokat.

(12 pont)

Szemléltetés: Petőfi életrajzi szakaszait ábrázoló képek az 1. számú borítékban.

Válasz: I. Gyermekkora, iskolái (1823-1839)
II. Vándorévek (1839-1844)
III. Pesttől a forradalomig (1844-1848)
IV. A forradalomban és a szabadságharcban (1848-1849)

3) Soroljátok fel időrendben Petőfi iskoláit! Segítségül megadjuk a következő évszámokat:

1828. .....
1828/30. .....
1831. .....
1831/33. .....
1833/34. .....
1835/38. .....
1838/39. .....
1841-42. .....

(8 pont)

Válasz: Kiskunfélegyháza, Kecskemét, Szabadszállás, Sárszentlőrinc, Pest, Aszód, Selmec, Pápa.

4) Petőfi életére jellemző a vándorlás, szinte az egész országot bebarangolta. Ebből a vándoréletből születtek nagy költeményei, írásai. Vetélkedőnkön elsősorban a "vándor" Petőfivel ismerkedünk meg.
A 2. számú borítékban egy Petőfi-szobor képét láthatjátok. Ki alkotta? Melyik múzeumban nézhetnétek meg ezt a szobrot?

(2 pont)

Szemléltetés: A 2. számú borítékban a Petőfi-szobor képe.

Válasz: A Vándor Petőfi című szobor Kisfaludi Strobl Zsigmond alkotása. Megtekinthető a zalaegerszegi Kisfaludi Strobl Zsigmond Múzeumban.

5) Petőfi ismerte hazáját, népét, hogy sok helyen megfordult, verseinek keletkezési helyei is jelzik.
A 3. számú borítékban levő térképről leolvashatjátok Petőfi életének főbb állomásait. Két percnyi tanulmányozás után feladatotok lesz, hogy a helységeket jelölő pontok mellé írjátok oda a helységek nevét.

(helységenként 1 pont)

Szemléltetés: A 3. számú borítékban Petőfi vándorlásait jelző térkép.

Válasz: Petőfi életének főbb állomásai. (A térkép az 1848-as állapokat tükrözi.)
Petőfi iskolái: Kecskemét, Szabadszállás, Sárszentlőrinc, Pest, Aszód, Selmec, Pápa.
Ifjúkori katonáskodásának állomáshelyei: Sopron, Graz, Zágráb, Károlyváros.
A vándorszínész pihenői: Balatonfüred, Ozora, Simontornya, Szekszárd, Mohács, Mezőberény, Székesfehérvár, Kecskemét, Nagykőrös, Pozsony, Debrecen, Diószeg, Székelyhíd.
Az 1845-ös utazás: Kassa, Eperjes, Lőcse, Késmárk, Igló, Rozsnyó, Losonc, Salgó, Balassagyarmat.
Az 1847-es utazás: Debrecen, Nagykároly, Erdőd, Nagybánya, Szatmár, Nagyvárad, Nagyszalonta, Szolnok, Abony, Rimaszombat, Putnok, Miskolc, Szerencs, Sárospatak, Sátoraljaújhely, Szépha-lom, Ungvár, Munkács, Beregszász, Koltó, Kolozsvár.

A honvédtiszt nevezetesebb állomásai: Pest, Debrecen, Marosvásárhely, Medgyes, Vízakna, Szászsebes, Szászváros, Kolozsvár, Nagyszalonta, Nagyszeben, Vajdahunyad, Karánsebes, Lugos, Freidorf, Mezőberény, Szolnok, Székelykeresztúr, Fehéregyháza.

6) Versfelismerő játék következik, melynek címe: Merre járt Petőfi? A részleteket Petőfi Sándor írásaiból válogattuk. Találjátok ki az idézetek alapján, hogy merre járt Petőfi, s melyik verséből idéztünk.

a) Úgy mentem el innen, mint kis gyermek,
És mint meglett ember úgy jöttem meg.
Hej azóta húsz esztendő telt el
Megrakodva búval és örömmel...

b) Itt három esztendeig tanultam... akarom mondani: jártam iskolába.
S mily eseménydús három esztendő!
1. Itt kezdtem verseket csinálni --
2. Itt voltam először szerelmes --
3. Itt akartam először színésszé lenni --

c) Soká nem voltam otthon,
Oly rég nem láta már,
Úgy megvénült azóta —
Hja, az idő lejár.

d) És máskülönben hogy van dolgotok?
Tudom, sokat kell fáradoznotok.
Örök törődés naptok, éjetek,
Csakhogy szűkecskén megélhessetek.

e) Sokat szenvedtem én tebenned,
És mindamellett
Oly jól esik nekem,
Ha rád emlékezem.

f) Nem Pesten történt, amit hallotok.
Ott ily regényes dolgok nem történnek.
A társaságnak úri tagjai
Szekérre ültek és azon menének.

(12 pont)

Válasz: a) Szülőföldemen — Kiskunfélegyháza
b) Úti jegyzetek — Aszód
c) Egy estém otthon — Dunavecse
d) István öcsémhez — Dunavecse
e) Egy telem Debrecenben — Debrecen
f) A négyökrös szekér — Borjád

Vershallgatás: Petõfi Sándor: A négyökrös szekér

7) Petõfi vándorlásai élményeit Úti levelek című művében örökítette meg prózai formában. Négy idézetet választottunk az Úti levelekből. A költő sok úti élményét verses formában is megírta. Ilyen versekből választottunk négy idézetet.
Az Úti levelek kiragadott soraihoz mely versrészletek illenek? A kérdésre a betűjelek párosításával válaszoljatok!

a) Kerepesen túl Gödöllőt értük, hol az a szőke leányka lakik, kihez sok verset írtam. Használtam az alkalmat, míg a gyorsszekér elé új lovakat fogtak, leszálltam, s a múlt tarka emlékeitől könnyezve mentem... a fogadóba, s megreggeliztem.

b) Napkeltekor már Poroszlón voltunk, melyet a Tisza különösen kedvel, mert gyakran kilátogat hozzá, nem restelli a nagy utat. Most is ott tisztelkedik. A fogadótól jobbra-balra tengert láttunk, melyben nyakig úsznak a fák, mint valami szerencsétlen hajótörést szenvedők.

c) Az útfélen itt-ott egy-egy pacsirta emelkedik fölfelé dalán, mint fonalán a pók. Néhány lépésnyire az úttól csillog egy kis tó, szélén sötétzöld káka és világoszöld sás, mellette bibicek nyargalásznak búbos fejeikkel, s a tó közepén nagyokat lép hosszú, piros lábával a melankólikus gólya.

d) Eltem legszebb napjai közé sorozom e hetet, melyet itt töltöttem új barátom családi körében. Egyfelől a komoly vidámságú családapa, másfelől a vidám komolyságú családanya, s előttünk a két fecsegő, virgonc gyermek, egy szőke leányka s egy barna kisfiú...

e) ...a sötétzöld
Káka közt egy-egy gém nyakát nyújtogatja,
Közbe hosszú orrát üti víz alá a
Gólyafiak anyja,
Nagyot nyel, és aztán
Fölemeli fejét s körülnéz kényesen,
A vízparton pedig töméntelen bíbic
Jajgat keservesen.

f) Fa leszek, ha fának vagy virága.
Ha harmat vagy: én virág leszek.
Harmat leszek, ha te napsugár vagy...
Csakhogy lényink egyesüljenek

g) A szegény kis ürge
Egy darabig tűrte,
Hanem aztán csak kimászott,

Még az inge is átázott.
A lyuk száján nyakon csípték,
Nyakon csípték, hazavitték,
S mostan...
Itt van...
Karjaimban.

h) Pár nap múlva fél szendergésemből
Félrevert harang zúgása vert föl.
Jön az árvíz! jön az árvíz! hangzék,
S tengert láttam, ahogy kitekinték.

(4 pont)

Válasz: a-f, b-h, c-e, d-g

8) Petőfi nagyon szerette szüleit és családját. Írjátok le három olyan versének a címét, mellyel ezt bizonyíthatjátok, s melyek elmondására is szívesen vállalkoznátok rögtönzött versmondó versenyünkön.

(1-10 pont)

Válasz: Egy estém otthon
István öcsémhez
Szülőimhez

9) A költő szeretete a szülőföld, a táj iránt nagyon sok versében kifejezésre jut. Egyik tájleíró költeményének versszakait lerajzoltuk. A 4. számú borítékban 12 képet helyeztünk el.
A képek alapján találjátok ki, hogy melyik vershez készítettünk illusztrációkat! Számozással állapítsátok meg az egyes képek sorrendjét is!

(1 + 6 pont)

Válasz: A lerajzolt vers Az alföld.

Vershallgatás: Petőfi Sándor: Az alföld

10) Petőfi Sándor életének 1844-49-ig tartó éveihez kapcsolódik ez a feladat. Versekből idézünk, mely részletek egy-egy eseményre utalnak. Az esemény részben Petőfi életével kapcsolatos, részben történelmi esemény.
Feladat: meghatározni az eseményt, vagy korban elhelyezni a verset a részletben levő utalások alapján.

a) Aztán a télnek kellő közepén
kifogya szépen
A fötőszalmám,
S hideg szobában alvám.

b) S ha majd, amint hiszem, a bortól
Hatalmas kedvem lészen:
Még verset is csinálok – Pesten
Eladhatom jó pénzen.

c) Magyar történet múzsája,
Vésőd soká nyugodott,
Vedd föl azt s örök tábládra
Vésd föl ezt a nagy napot!

d) Habár fölül a gálya,
S alul a víznek árja,
Azért a víz az úr!

e) Tekints reánk, tekints, szabadság,
Ismerd meg mostan népedet:
Midőn más könnyet sem mer adni,
Mi vérrel áldozunk neked.

(15 pont)

Válasz: a) Egy telem Debrecenben – 1844 kora tavaszán onnan indul Pestre. Debrecenben színész, nyomorog, beteg.
b) Eger mellett – 1844 kora tavasza – Debrecenből Pestre tart, hogy verseit kiadja.
c) 15-ik március, 1848 – a nap jelentősége.
d) Föltámadott a tenger – 1848. március vége – Bécs vissza akarja vonni az engedményeket, a kormány tehetetlen, többször is népgyűléseket rendeznek, ezek erejét mutatja.
e) Európa csendes, újra csendes – 1849. január – az európai forradalmakat a magyar szabadságharc kivételével leverték.

11) Ki zenésítette meg Petőfi Sándor forradalmi versét, melynek kottarészletét az alábbiakban látjátok.

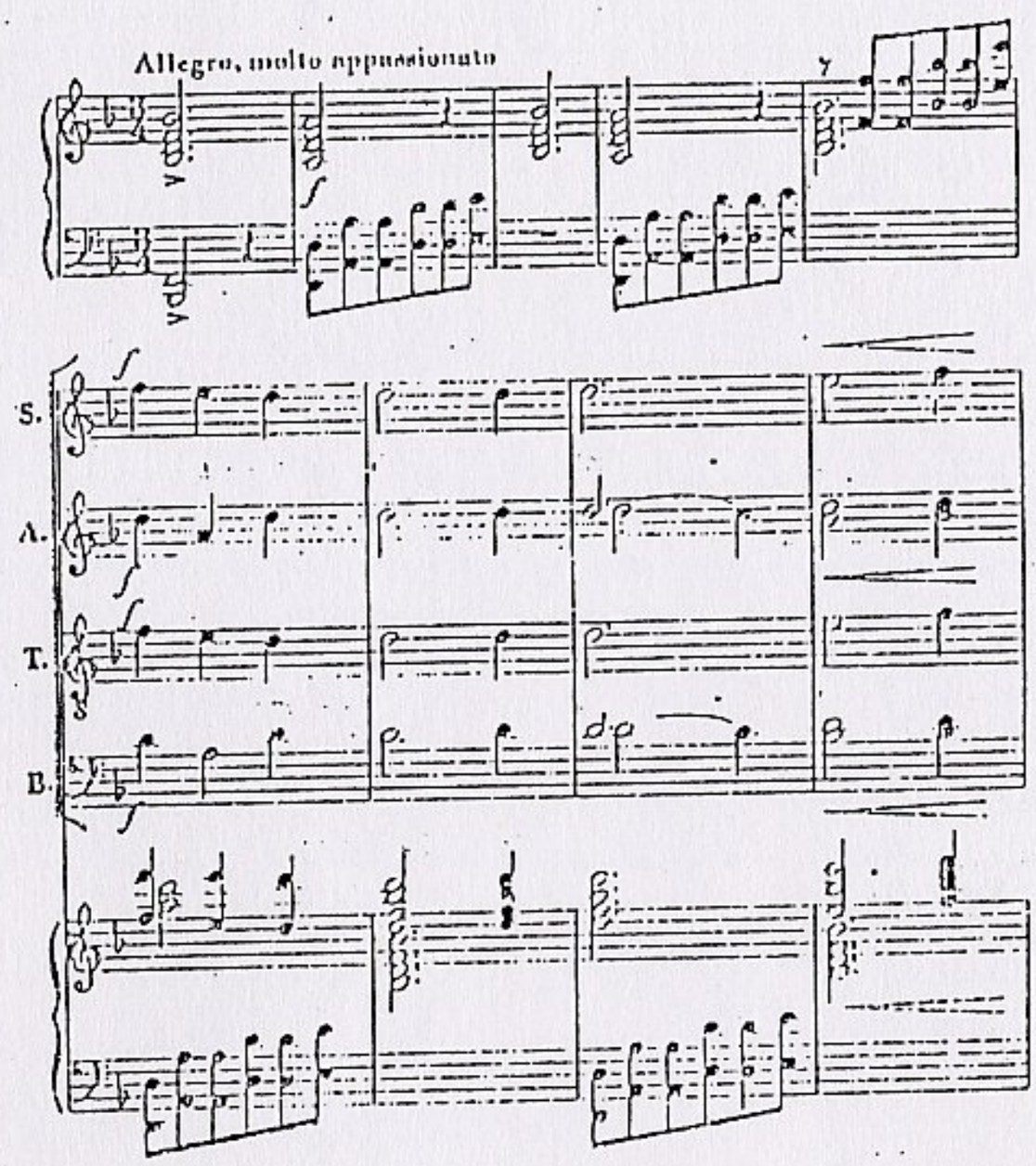

Válasz: Szabó Ferenc.

Vershallgatás: Szabó Ferenc – Petőfi Sándor: Föltámadott a tenger című kórusmű.

Felhasznált irodalom

Fekete Sándor: Így élt a szabadságharc költője. Bp. 1985, Móra Kiadó.
Hársing Lajos: Irodalmi játékok. Bp. 1987, Tankönyvkiadó.
Hársing Lajos: Játék – világ – irodalom. Bp. 1988, Tankönyvkiadó.
Pándi Pál – Pálmai Kálmán: Petőfi Sándor. Bp. 1973, Gondolat Kiadó.
Petőfi Sándor összes költeményei. Bp. 1978, Szépirodalmi Kiadó.

Felhasznált hanglemezek

Az alföld. = Versek 7. osztályosoknak. A/1.
Föltámadott a tenger / Szabó Ferenc. Oratórium. Zárókórus. = Zenehallgatás az általános iskolák 7. osztálya számára. A/4.
A négyökrös szekér. = Magyar költők. 57. B/1.
A nép nevében. = Versek 7. osztályosoknak. B/1.

Melléklet a 2. feladathoz

I.

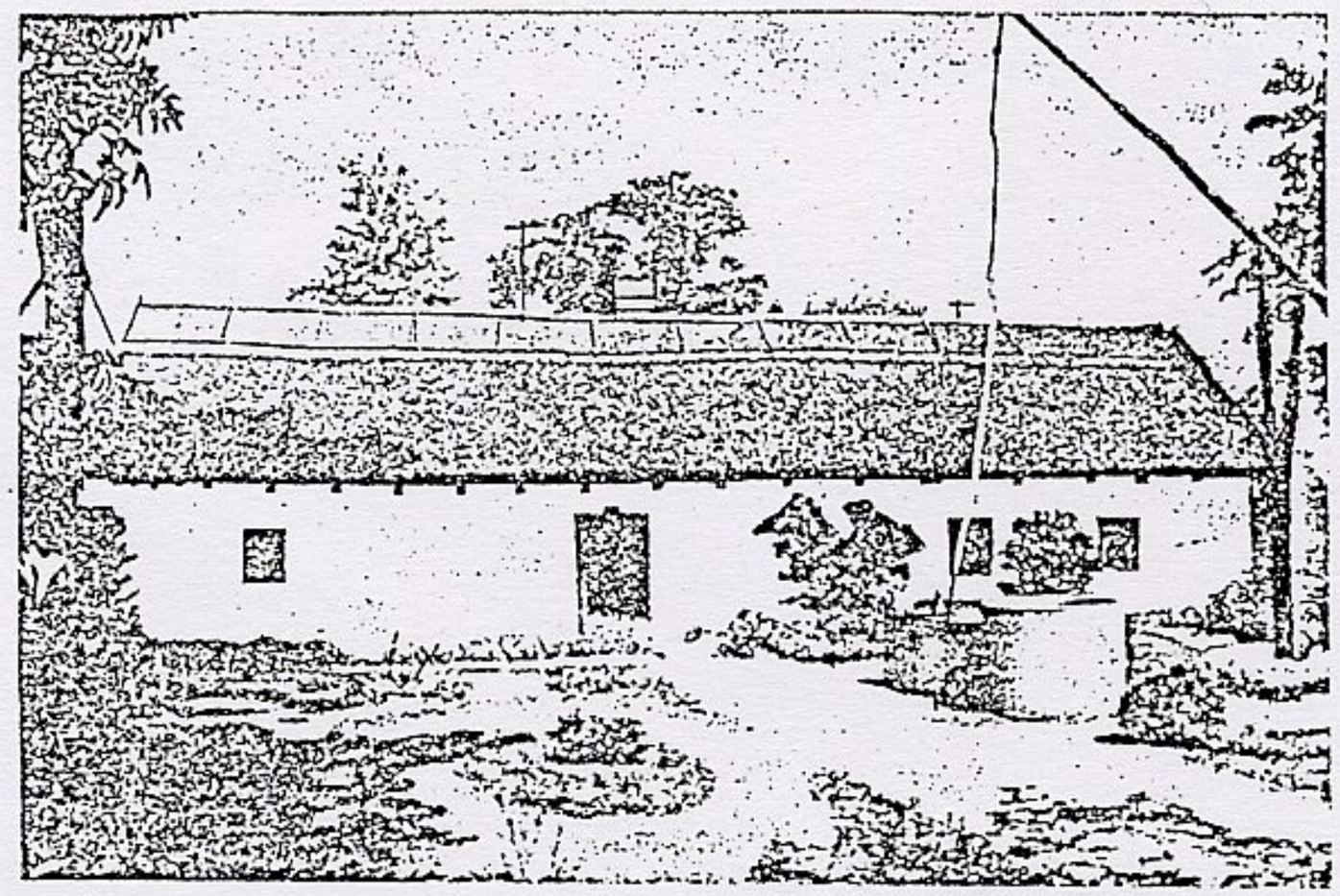

Itt laktak Petőfiék
a költő születésekor

Petrovics István,
„...a jó öreg"

Hrúz Mária,
„...a legszeretőbb
anya"

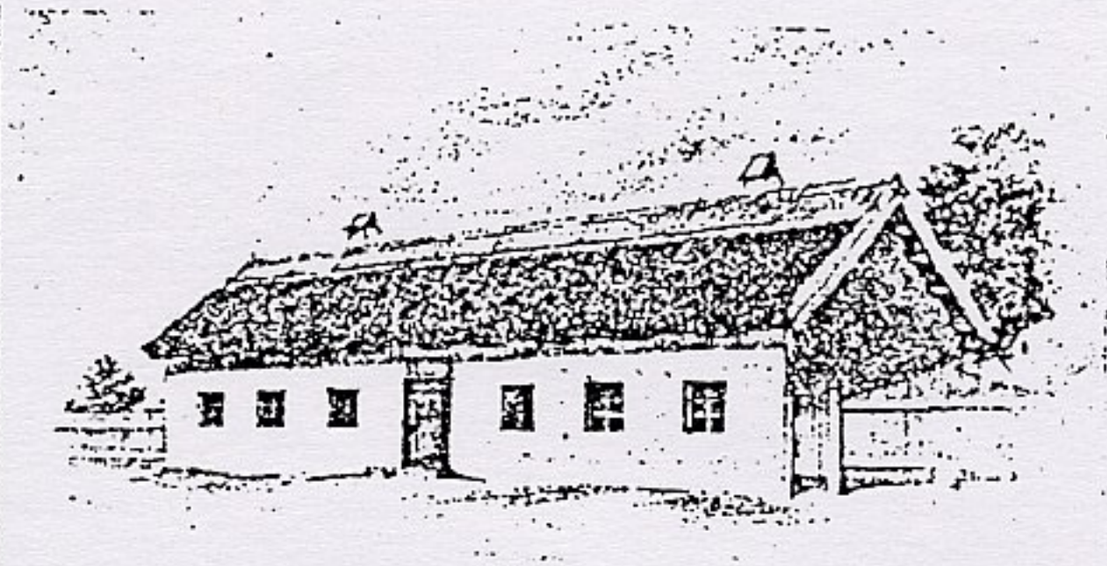

Az aszódi
evangélikus
gimnázium

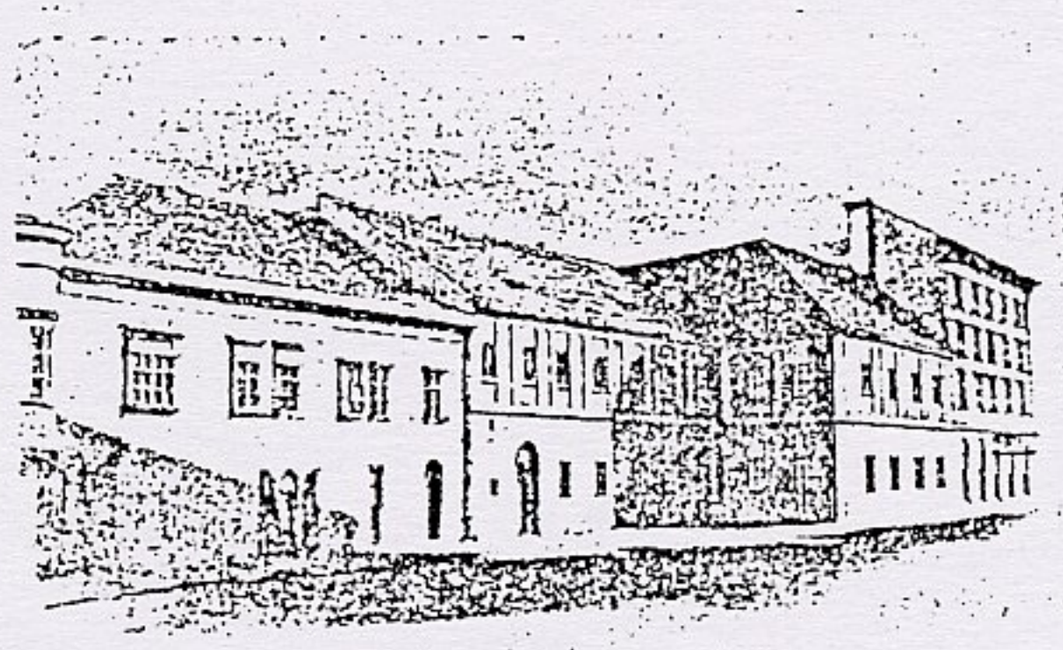

A piarista gimnázium

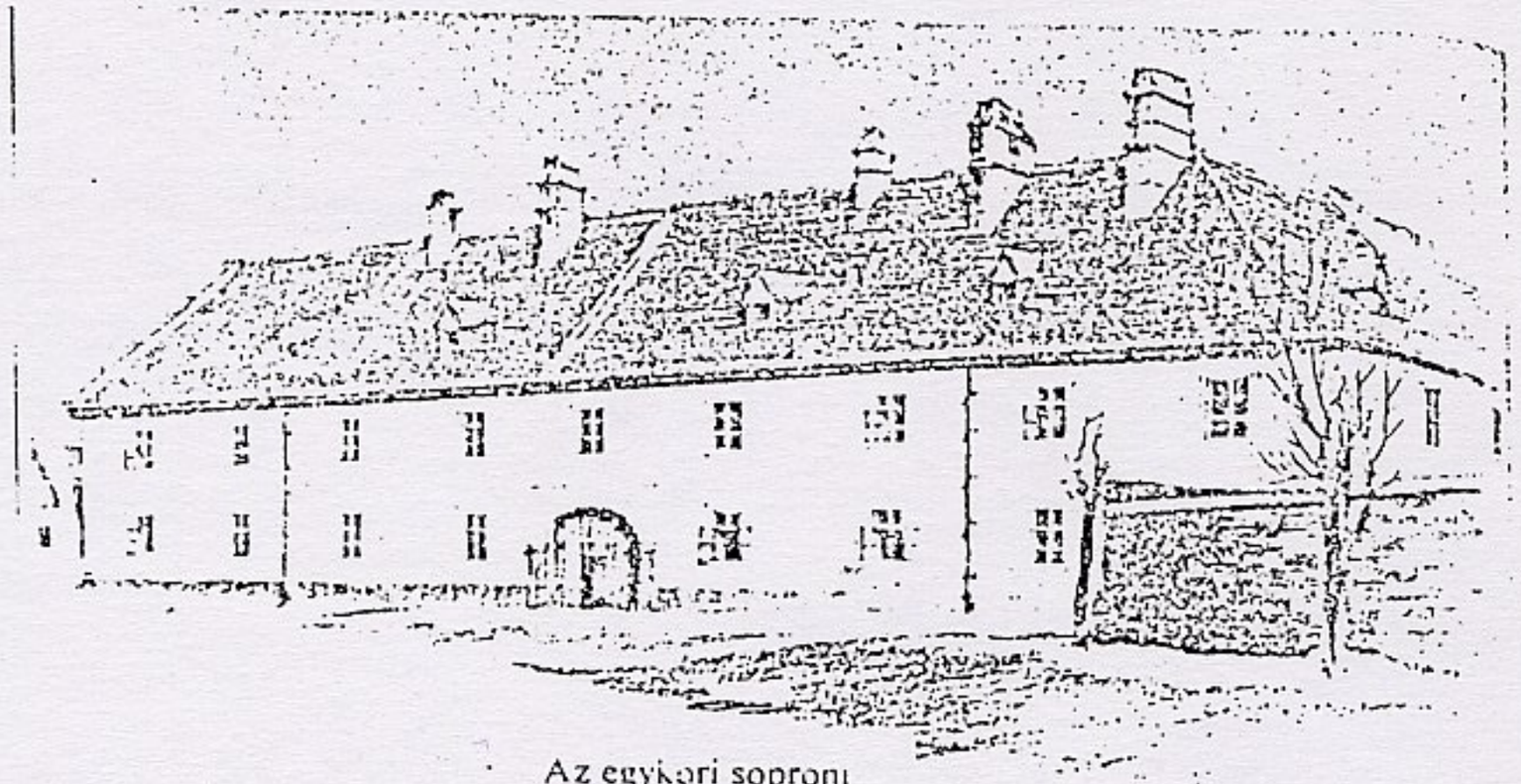

Az egykori soproni kaszárnya

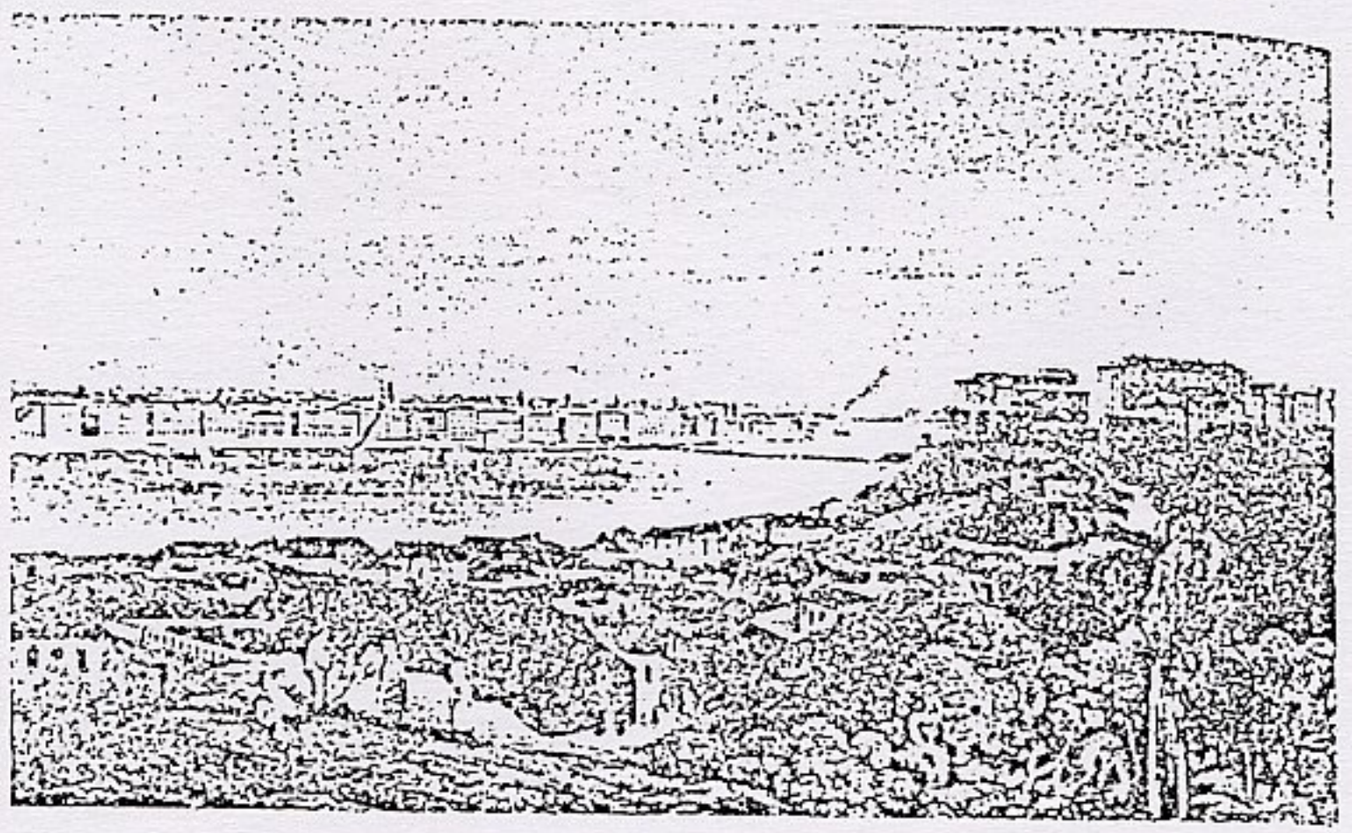

Buda és Pest a 40-es években

„Apostolok vagyunk, Mi szép, mi szép, mi szép
Az erkölcs mezején, A mi föladatunk!
Apostoli szavunk Legyünk büszkék reá,
Téged kiált; erény! Hogy színészek vagyunk."

DEBRECEN

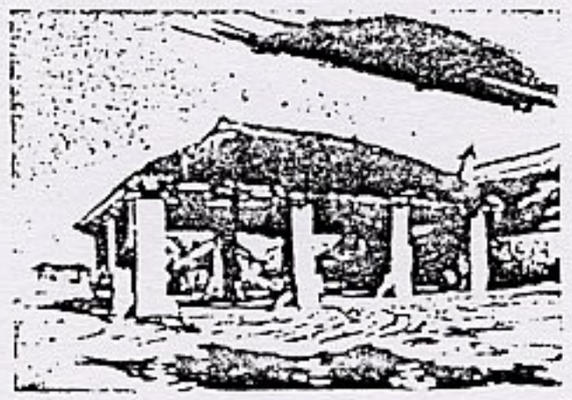

CECE

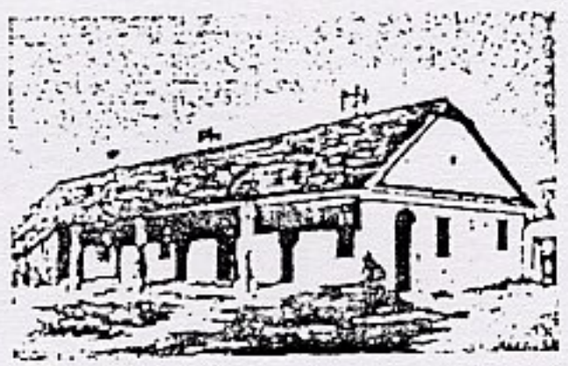

SZÉKESFEHÉRVÁR

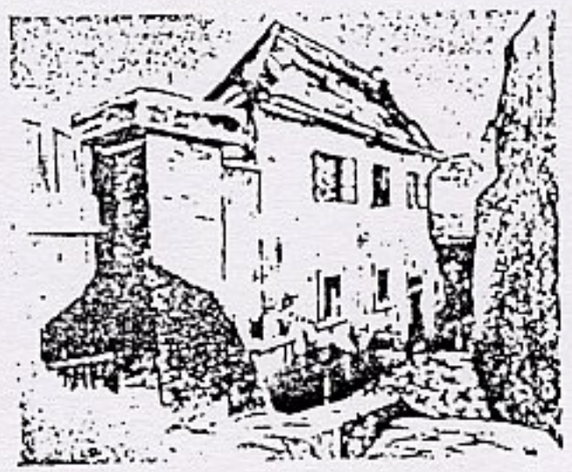

POZSONY

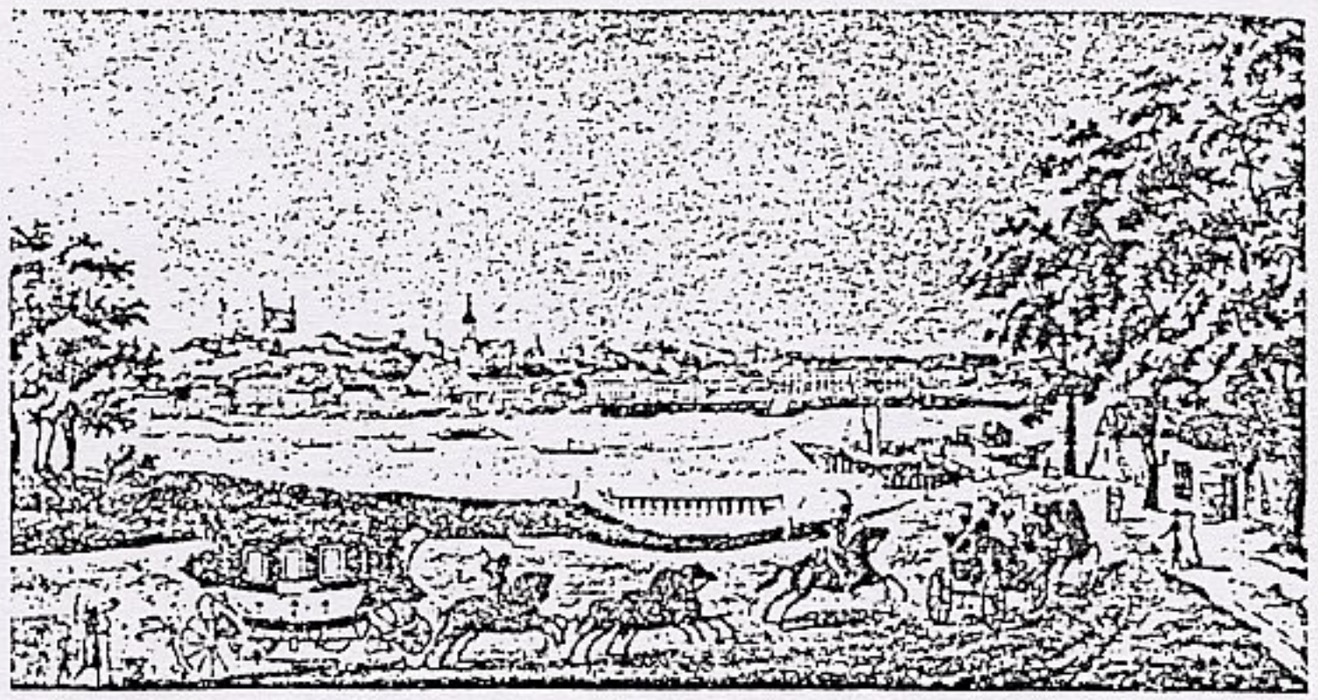

Pozsony látképe a reformkorban

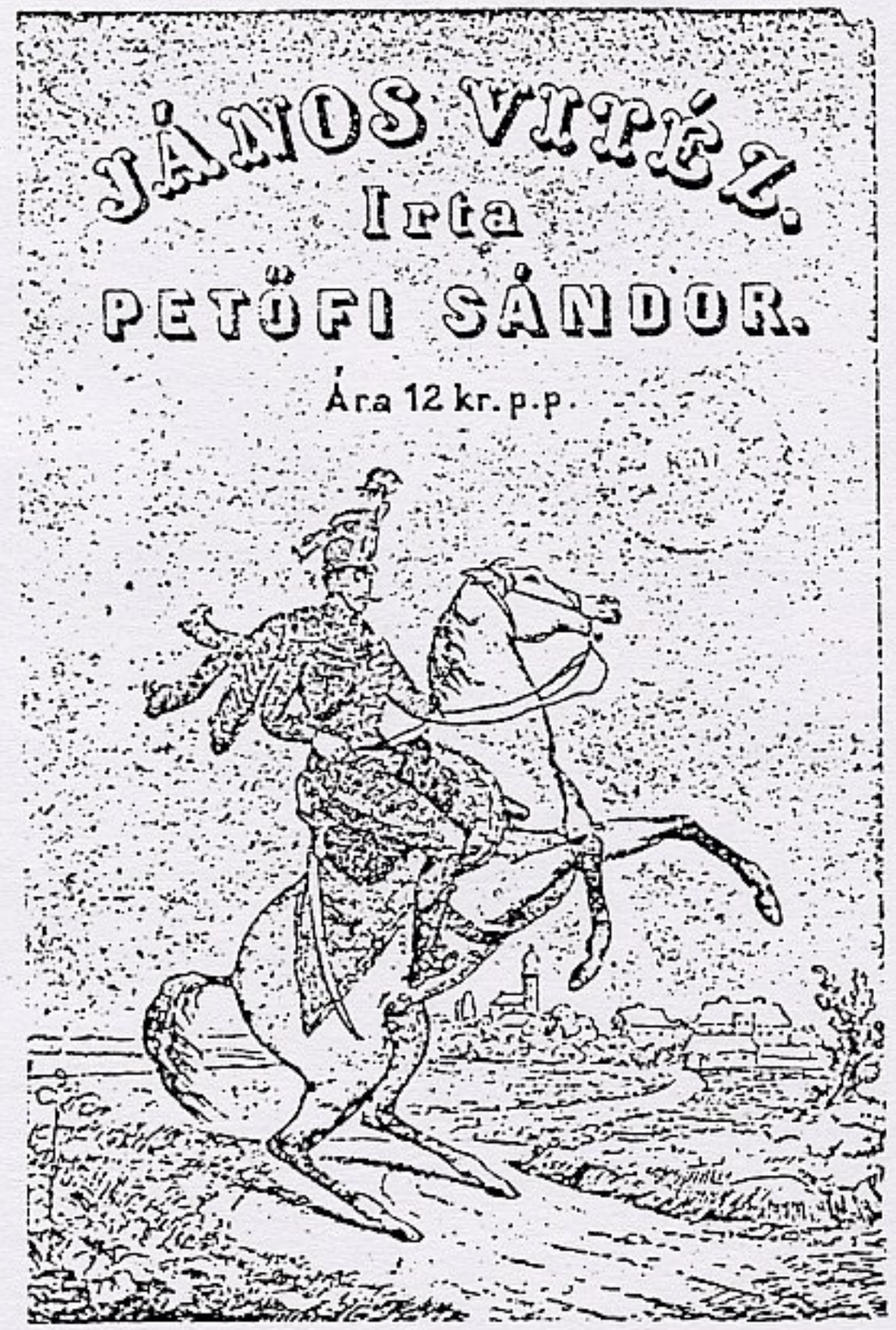

A koltói kastély, ahol a *Szeptember végén* született

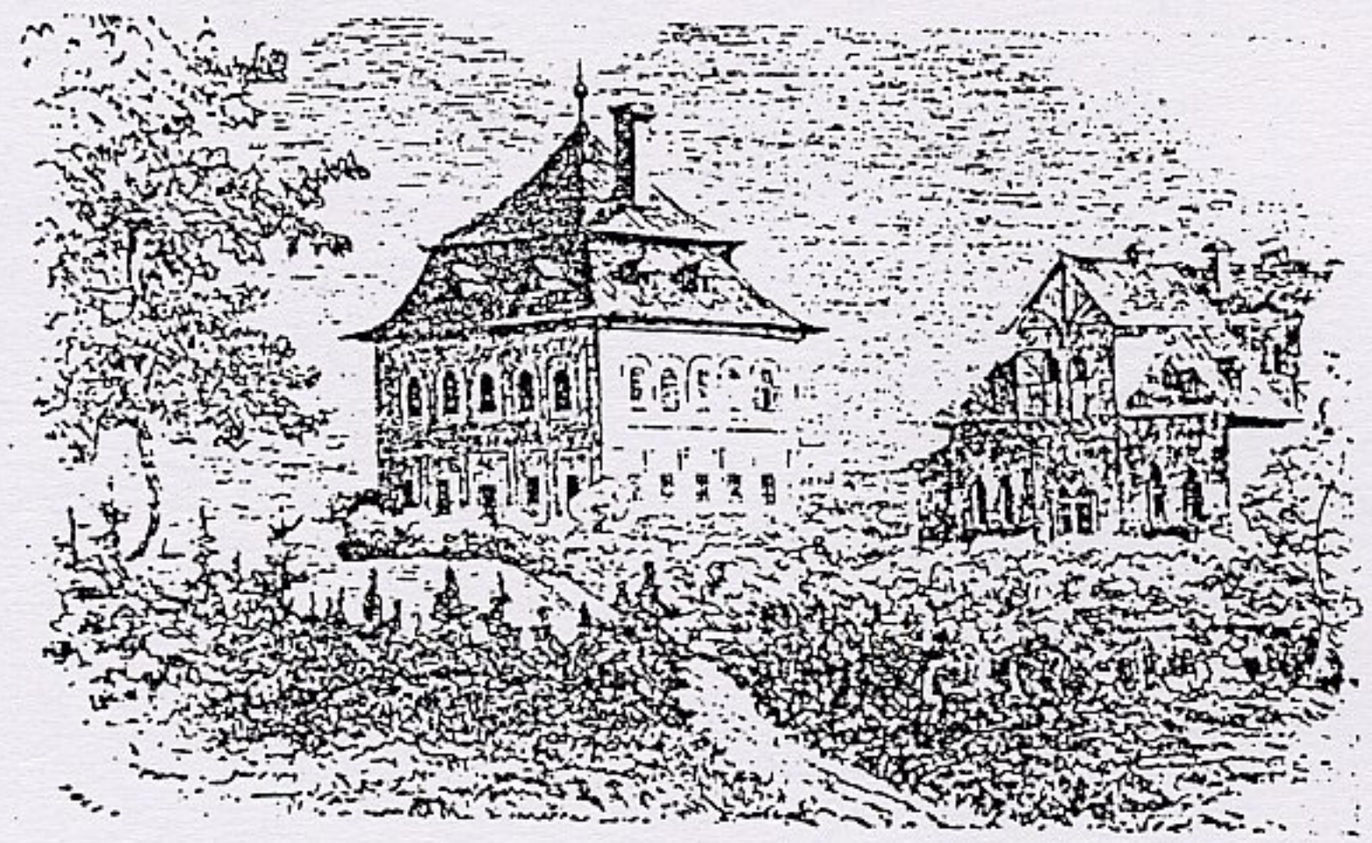

Szendrey Júlia. Roskovitz Ignác rajza

Arany János

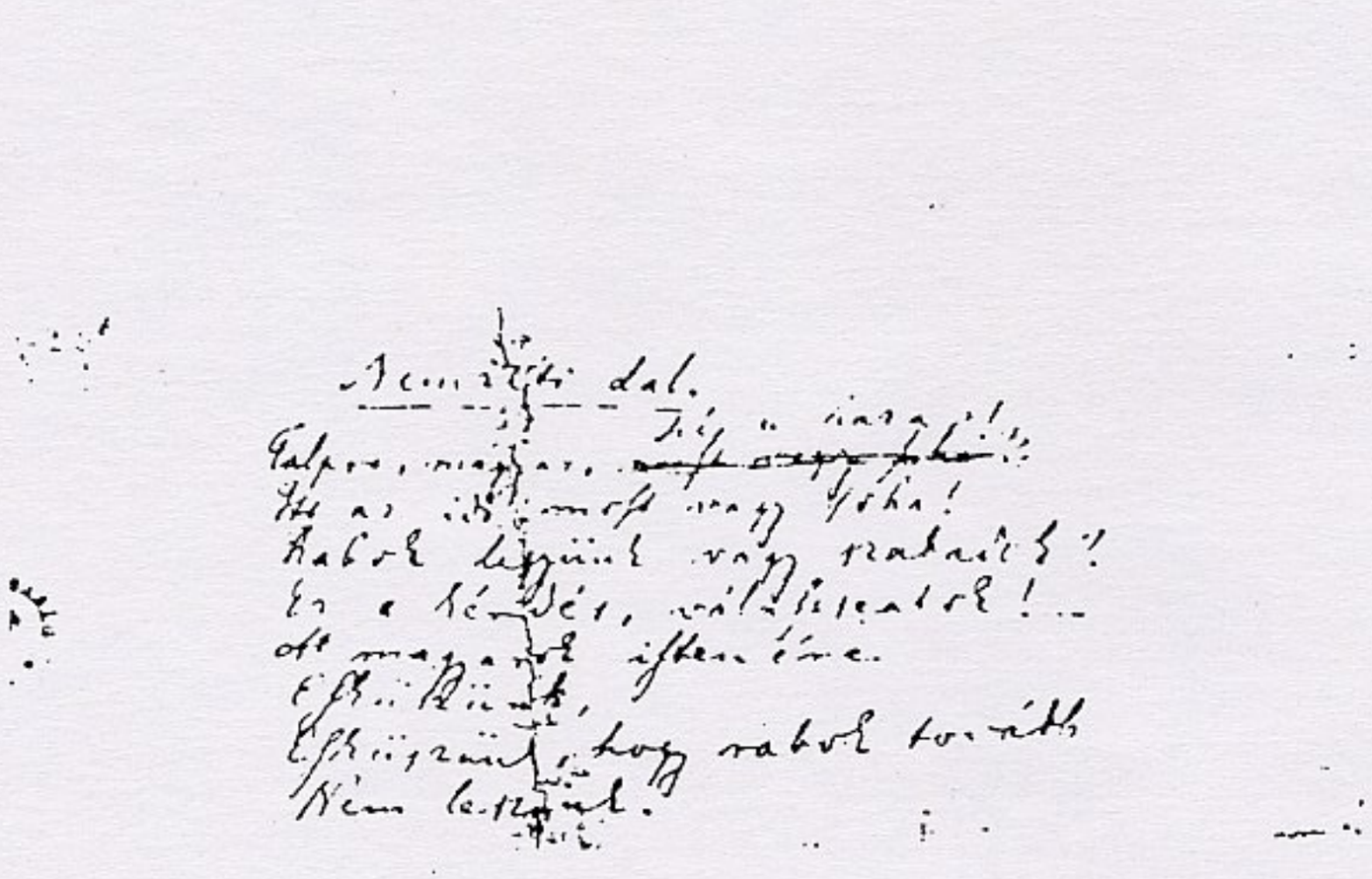

A Pilvax kávéház

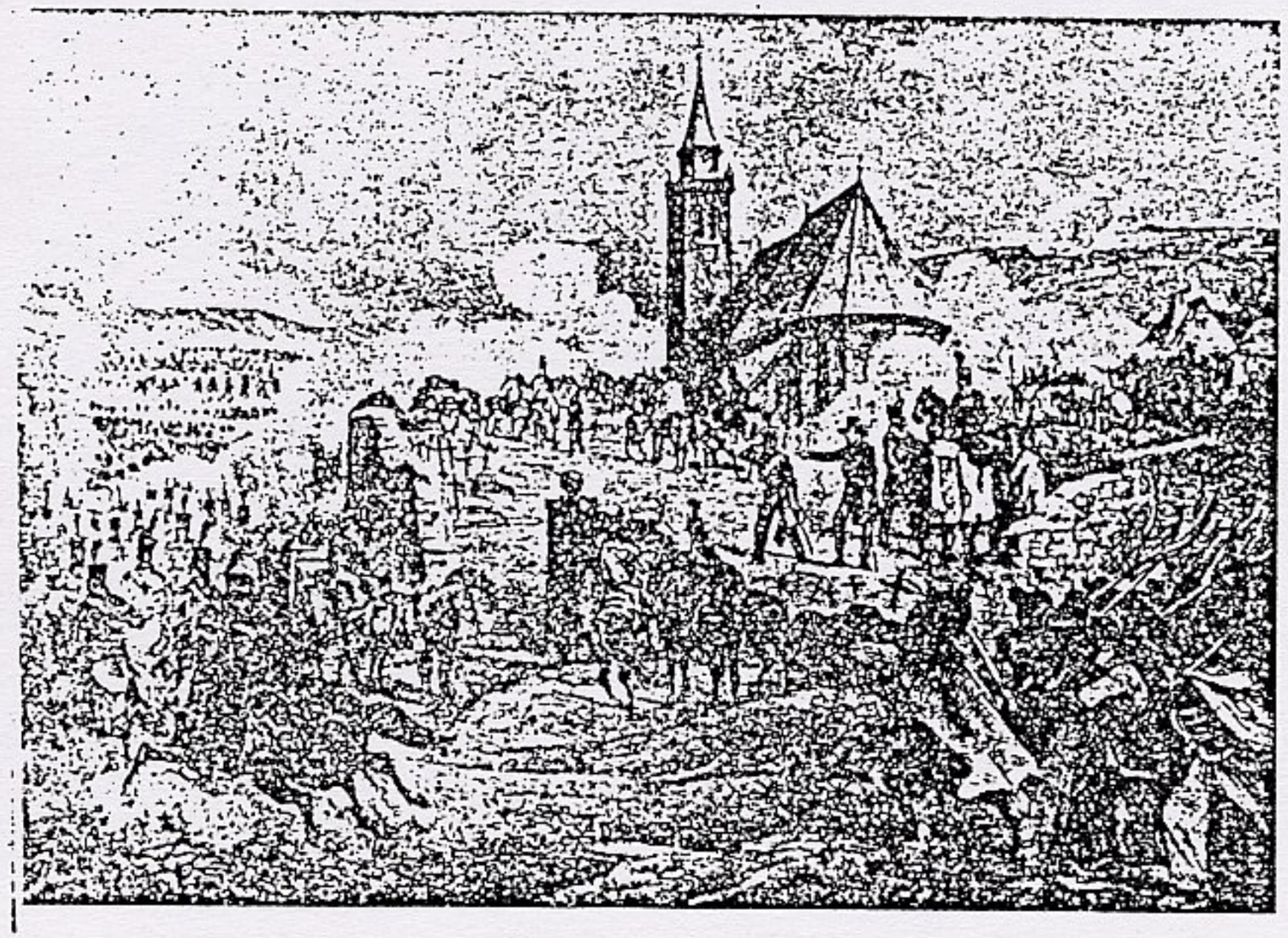

IV.

Melléklet az 5. feladathoz

PETŐFI ÉLETÉNEK FŐBB ÁLLOMÁSAI

(A térkép az 1848-as állapotokat tükrözi)

Petőfi iskolái: Kecskemét, Szabadszállás, Sárszentlőrinc, Pest, Aszód, Selmec, Pápa

Ifjúkori katonáskodásának állomáshelyei: Sopron, Graz, Zágráb, Károlyváros

A vándorszínész pihenői: Balatonfüred, Ozora, Simontornya, Szekszárd, Mohács, Mezőberény, Székesfehérvár, Kecskemét; Nagykőrös, Pozsony, Debrecen, Diószeg, Székelyhíd

Az 1845-ös utazás: Kassa, Eperjes, Lőcse, Késmárk, Igló, Rozsnyó, Losonc, Salgó, Balassagyarmat

Az 1847-es utazás: Debrecen, Nagykároly, Erdőd, Nagybánya, Szatmár, Nagyvárad, Nagyszalonta, Szolnok, Abony, Rimaszombat, Putnok, Miskolc, Szerencs, Sárospatak, Sátoraljaújhely, Széphalom, Ungvár, Munkács, Beregszász, Koltó, Kolozsvár

A honvédtiszt nevezetesebb állomásai: Pest, Debrecen, Marosvásárhely, Medgyes, Vízakna, Szászsebes, Szászváros, Kolozsvár, Nagyszalonta, Nagyszeben, Vajdahunyad, Karánsebes, Lugos, Freidorf, Mezőberény, Szolnok, Székelykeresztúr, Fehéregyháza

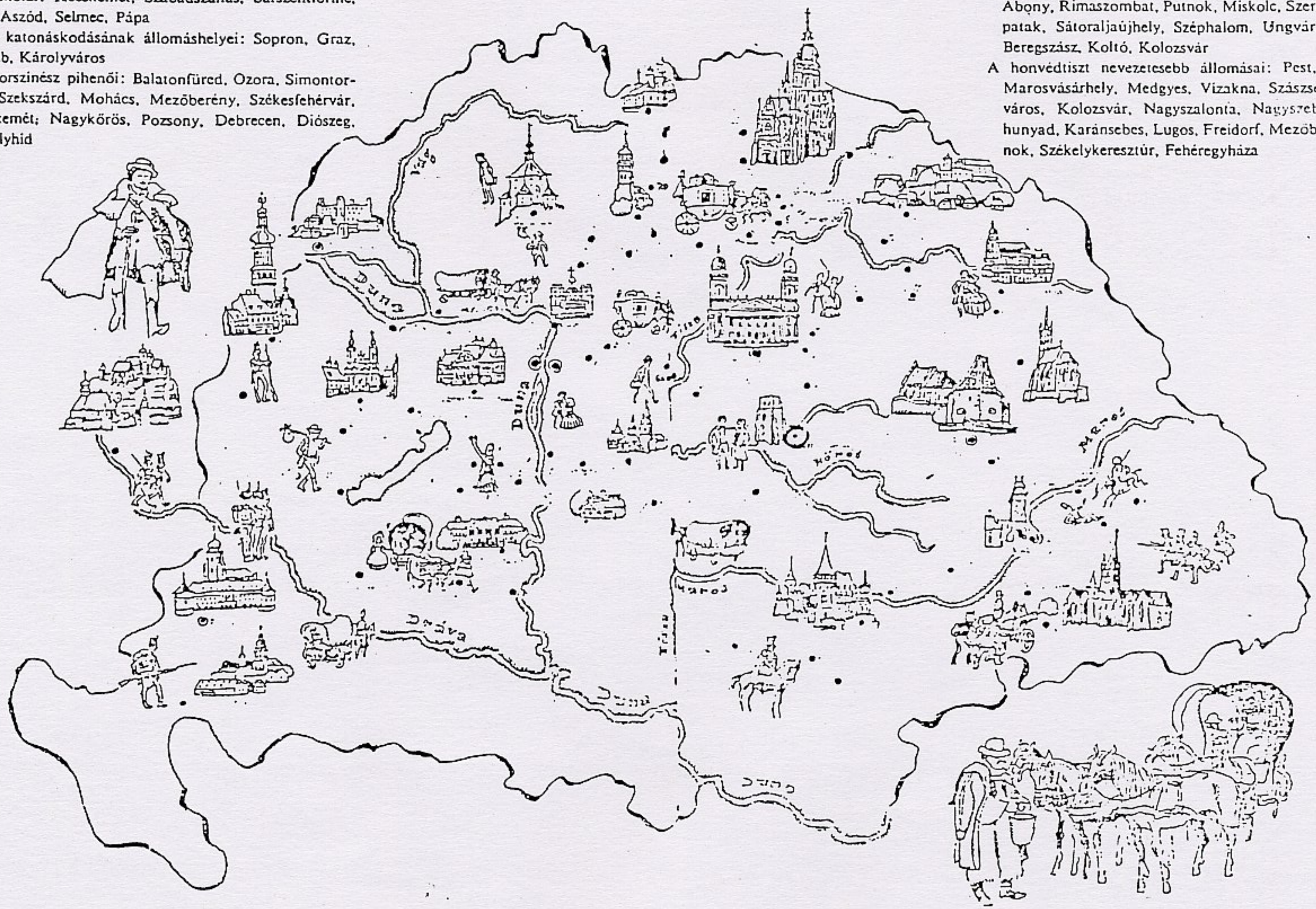

Melléklet a 9. feladathoz

I.

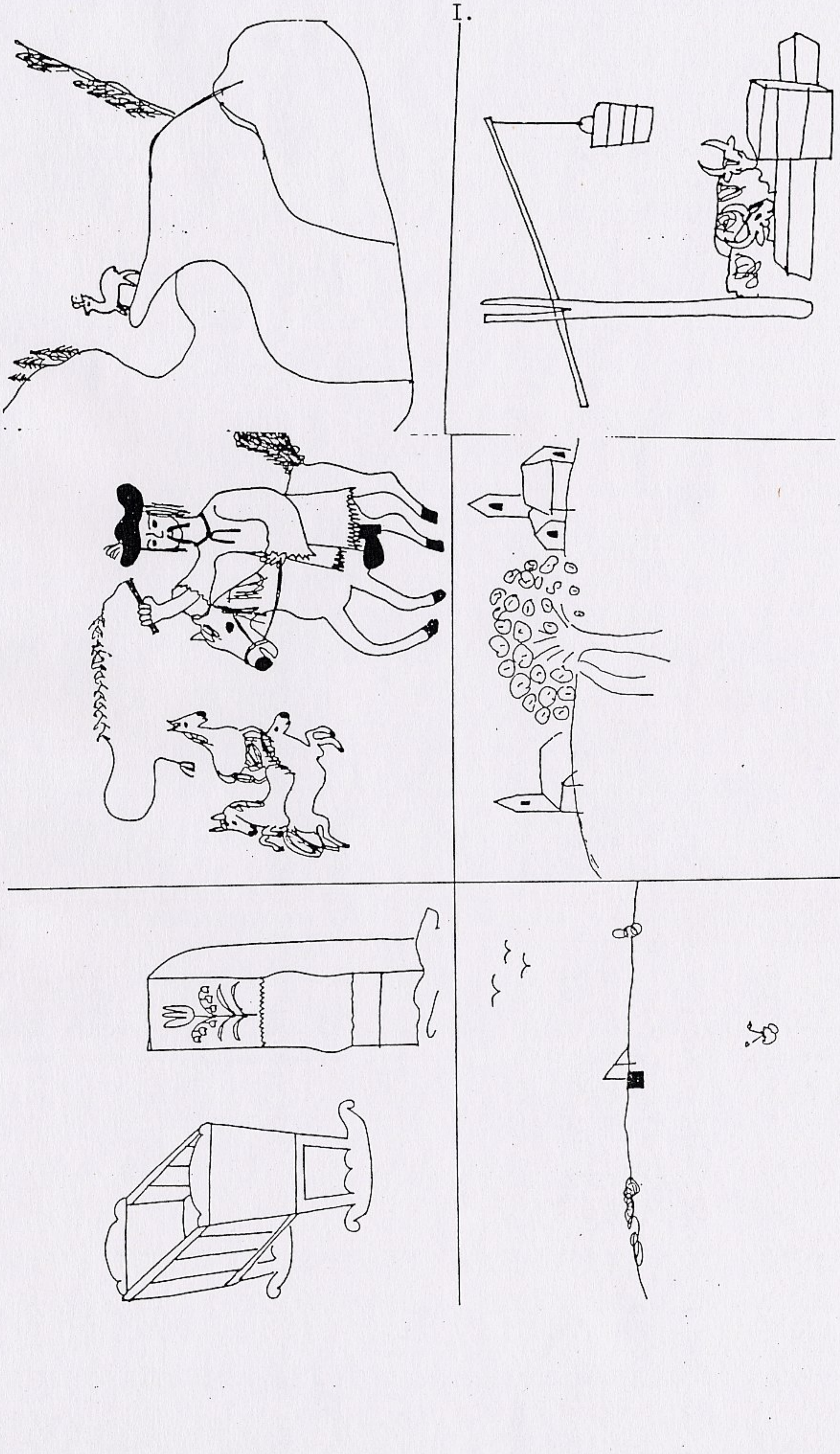

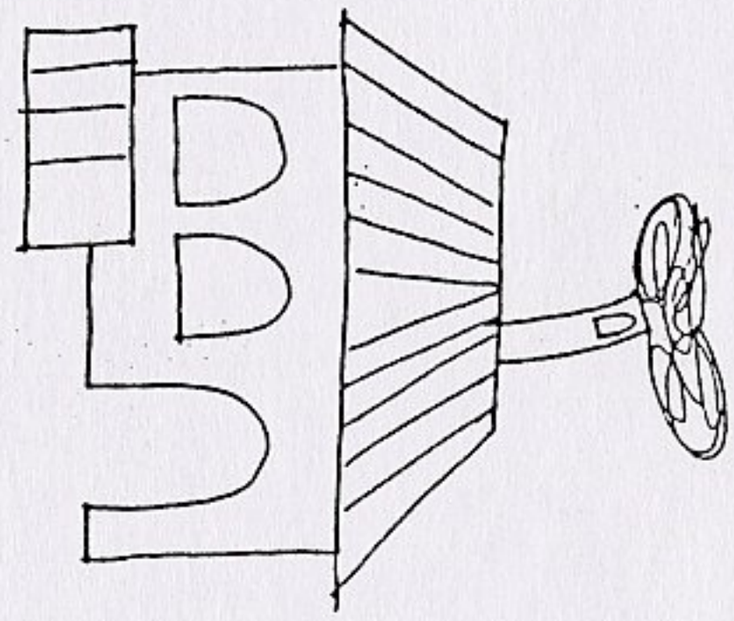

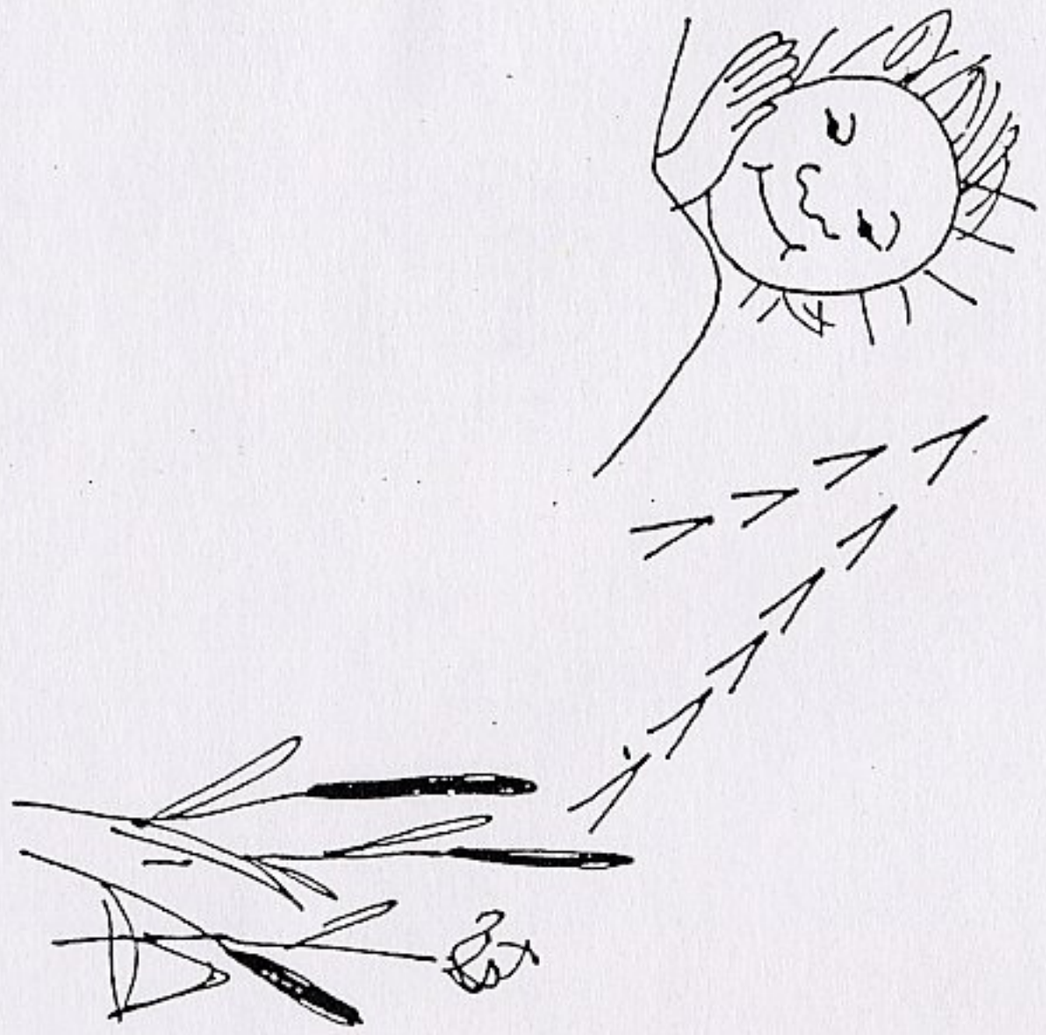

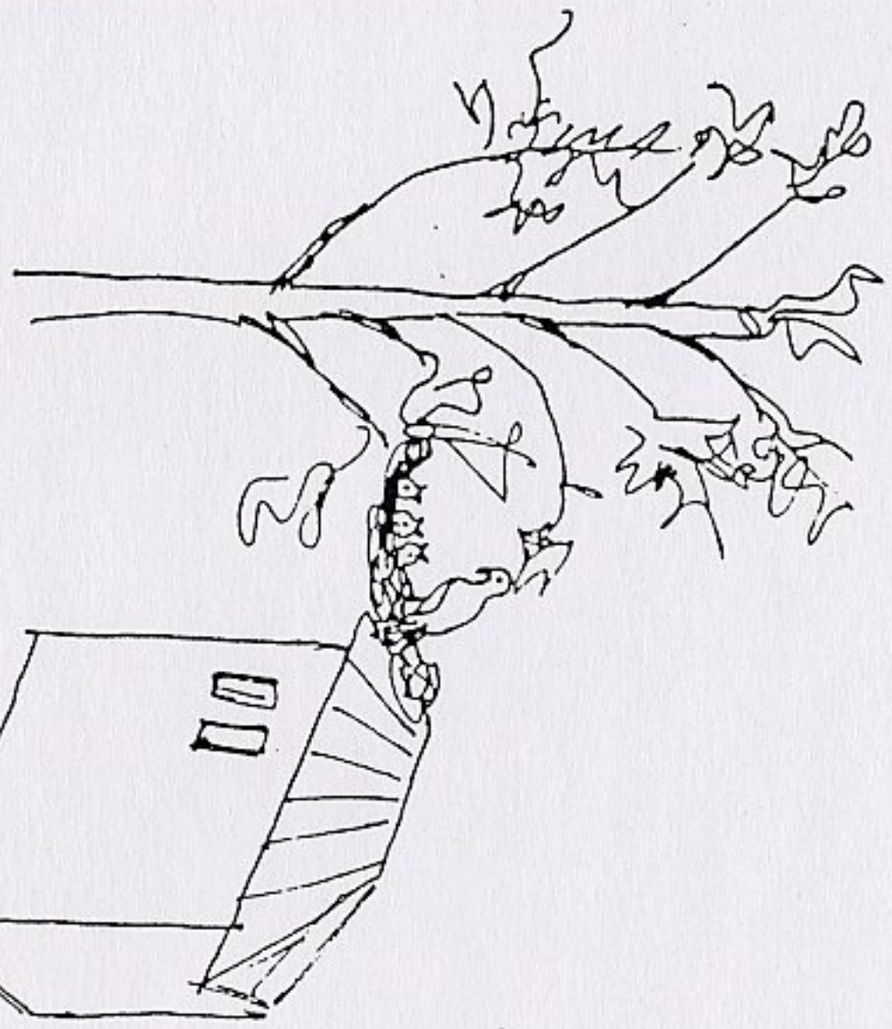

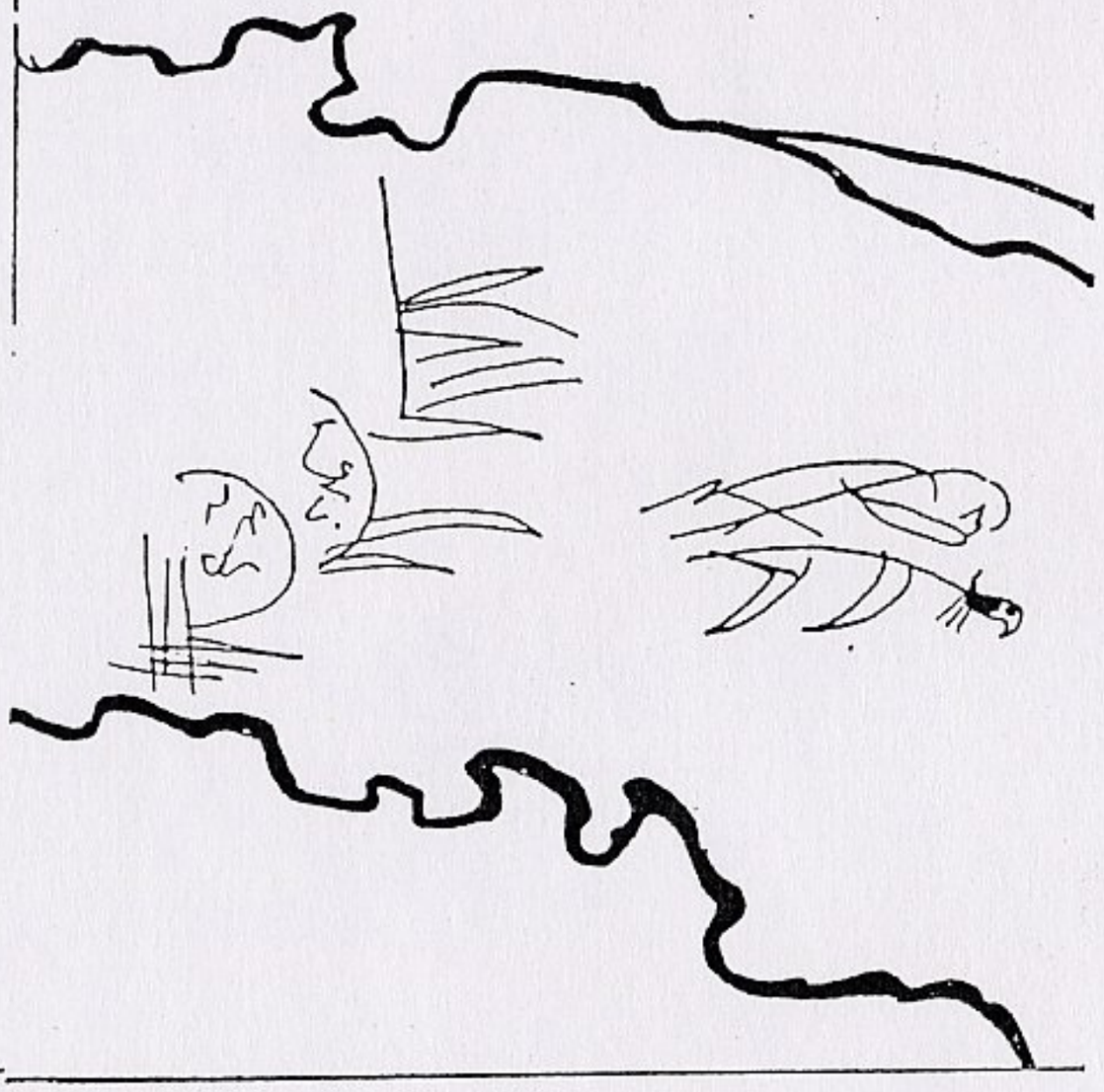

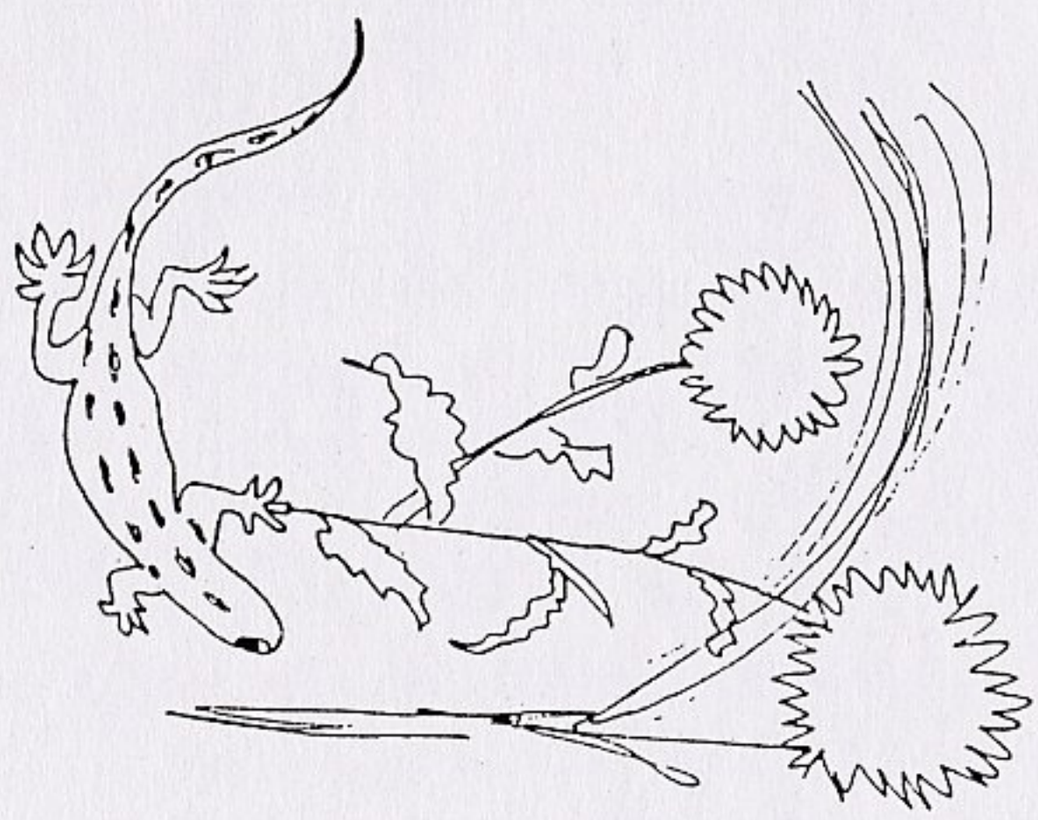

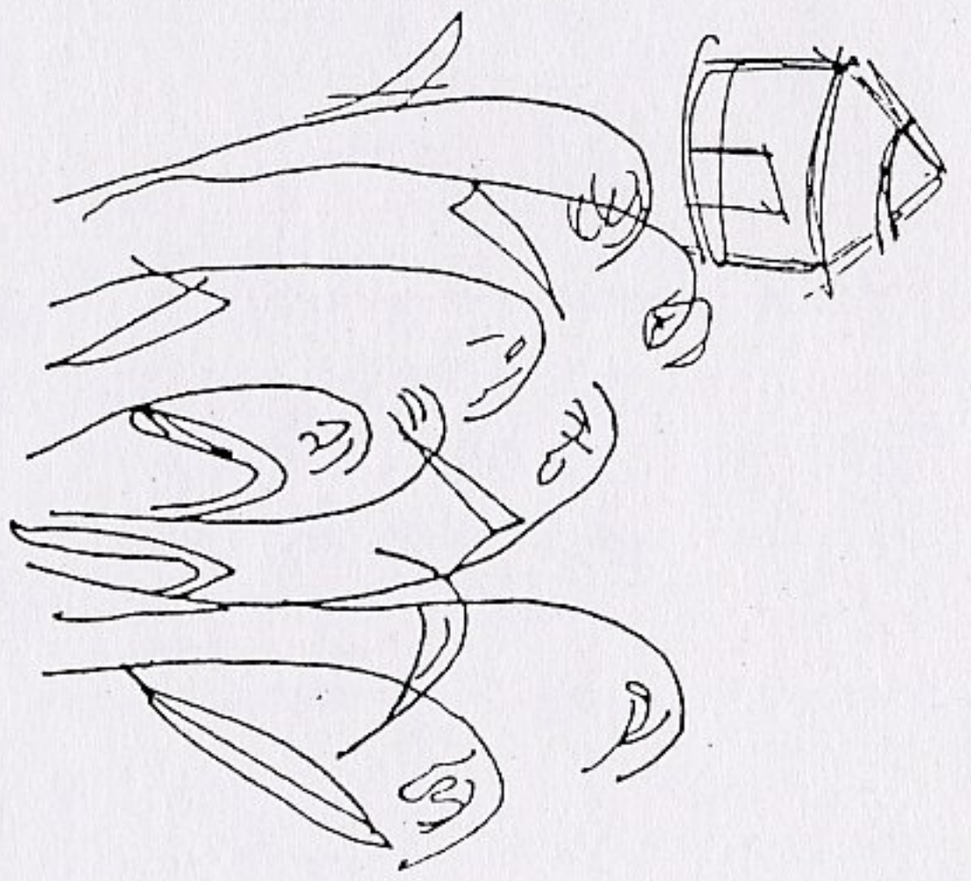

EMLÉKLAP

.....

helyzett

.....

Általános Iskola tanulóinak

A Deák Ferenc Megyei Könyvtár Gyermekrészlegében
A nép nevében — Petőfi Sándor élete és költészete
című vetélkedőn való eredményes részvételért.

Zalaegerszeg, 1990. január 26.

NAGY MAGYAR KÖLTŐK
II.

Ifjú szívekben élek
Ady Endre élete és költészete
Vetélkedő 7-8. osztályosoknak

1) Ady Endre életének legjelentősebb állomásait elevenítjük fel képzeletben.
Az 1. számú borítékban a képeket és az "eseményeket" összekeverve helyeztük el. Feladatotok lesz a képek, az évszámok és az események társítása.

Évszámok	Képek	Események (jelzésszerűen)
1877. nov. 22.	.....	.....
1888.	.....	.....
1892.	.....	.....
1896.	.....	.....
1900.	.....	.....
1904.	.....	.....
1905.	.....	.....
1906.	.....	.....
1915.	.....	.....
1919. jan. 27.	.....	.....

(20 pont)

Szemléltetés: Az 1. számú borítékban a képeket és eseményeket összekeverve helyeztük el.

2) Ady Endre élete verseiben is tükröződik. Néhány jellegzetesen életrajzi ihletésű költeményt hallgatunk meg, illetve helyeztünk el a 2. számú borítékban.
Írjátok a versek címét az első feladatban szereplő "Események" után!

(7 pont)

Szemléltetés: Meghallgatjuk a költeményeket, illetve a 2. számú borítékban levő verseket elolvassák a gyerekek.

Válasz: az 1. és a 2. számú feladatra:

Évszámok	Képek	Események (jelzésszerűen)
1977. nov. 22.	1. Érmindszent	a) szülőhelye I.
1888.	2. Nagykároly	b) piarista gimnázium
1892.	3. Zilah	c) ref. kollégium II.
1896.	4. Debrecen	d) jogász – újságíró
1900.	5. Nagyvárad	e) újságíró
1904.	6. Párizs	f) Léda – III.
1905.	7. Budapest	g) Budapesti Napló – IV.
1906.	8. Budapest	h) Új versek – V.
1915.	9. Csucsa	i) Csinszka – VI.
1919. jan. 27.	10. Budapest	j) Ady halála - VII.

Versek

I. Séta bölcső-helyem körül (hgl.)
II. Üzenet egykori iskolámba (boríték)
III. Párizsban járt az ősz (hgl.)
IV. A Duna vallomása (boríték)
V. Góg és Magóg... (hgl.)
VI. Nézz, Drágám, kincseimre (boríték)
VII. A Tűz márciusa (hgl.)

3) Melyik állítás igaz Ady Endrére? Az igaz állítás betűjele (I), a hamisé (N). A megfelelő betűjelet írjátok az állítások mellé!

a) A magyar politikai újságírás egyik legnagyobb egyénisége. I
b) Minden évben saját születésnapjára írt verset. N
c) Írásáért még rövid fogházbüntetést is letöltött. I.
d) Verskötetteit megszerkesztette. I.
e) Sokat járta hazáját, és írt azokról a dolgokról, ahol megfordult. N
f) Több versének alapgondolata jóval előbb jelent meg cikkben vagy elbeszélésben. I
g) Bár nem lett képviselő, műveivel mindig az aktuális kérdéseket képviselte. N
h) Rákóczi korának népköltészetét sokra tartotta. I
i) Hírét és igazi hangját megalapozó verseinek nagy részét hazájától távol írta. I
j) Egy művével nevetségessé tette kora elavult stílusát és egyik műfaját, azt bizonyítva, hogy ez az út járhatatlan. N
k) Saját vallomása szerint egész életében a politika és a szerelem hajtotta. I
l) Egy költői irányzatot diadalra vitt Magyarországon. I
m) Egy művében a világirodalomban elsőként rajzolta meg a forradalmár új típusát. N
n) Egyik versét röplapokon terjesztette. N
o) A nemzet halottjaként temették el. I

p) Életének pesszimista korszakában túlnyomórészt epigrammaszerű verseket írt. N
r) Fia abban a városban született, amelyről régebbi írásaiban gyakran írt. N
s) A holnaposok vezető alakja volt. I.
t) Halála után voltak olyan időszakok, amelyekben a nevét és szellemét tilos volt idézni, és olyanok is, amelyekben példaképnek állították. N
u) Költői pályája kezdetén és végén egy ideig katona volt. N

(10 pont)

4) Ady Endre költészetére jellemzőek a következők: szimbolizmus, expresszionizmus. Mit jelentenek ezek a kifejezések?

Válasz: Szimbolizmus: a 19. század vége felé kialakult művészeti, főleg irodalmi irányzat, amely a társadalmi bizonytalanság, kiúttalanság tükröződéseképpen a valóság megértetése helyett inkább a művész hangulatainak, lelkiállapotának megsejtetésére törekedett, és ennek elérésére sűrűn használt szimbólumokat.
Expresszionizmus: a 19. és 20. század fordulóján kialakult... irodalmi irányzat, amely lemond a valóság reális ábrázolásáról és a művész egyéni élményeit és érzésvilágát a legszabadabb kifejezési eszközökkel, minden formai szabály elvetésével óhajtja kifejezni.
Expresszív: kifejező.

(3-3 pont)

5) A költő életében két szerelmi élmény meghatározó volt. Kik voltak Ady Endre múzsái, s verseiben milyen néven váltak halhatatlanná? Vershallgatás segít a kérdés megválaszolásában. A következő verseket hallgatjuk meg:

Elbocsátó szép üzenet
Őrizem a szemed

(4 pont)

Válasz: Brüll Adél (Léda), Boncza Berta (Csinszka).

Szemléltetés: vershallgatás.

6) A következő feladatokban számot adhattok arról, mennyire ismertétek meg Ady Endre költészetét. Első versfelismerő játékunkban Ady Endre egy-egy versének "szilánkait" olvashatjátok. Mely versekből választottuk az idézeteket?
Ebben a játékban minden sort kisbetűvel kezdünk, kivéve, ha az első szó tulajdonnév, a sorok végén a vesszőt nem tesszük ki. Fontos tudnivaló még, hogy a sorok nem olyan sorrendben következnek egymás után, ahogy a versben.

a) ezt a vad mezőt ismerem
hej, égig-nyúló giz-gazok
régmúlt virágok illata
s egy kacagó szél suhan el

b) új szelek nyögetik az ős magyar fákat
új lányok, új hitek, új kohók, új szentek

c) ha nyargal a gőzös velem
fölötte álom-éneket
én most karácsonyra megyek
és álom nélkül álmodunk

d) emlékek elmúlt nyarakon
oly szomorú embernek lenni
az ember Szépbe-szőtt hitét

e) tied vagyok én nagy haragomban
kicsi országom, példás alakban
százszor földobnál, én visszaszállnék

(5 pont)

Válasz: a) A magyar Ugaron
b) Fölszállott a páva
c) A téli Magyarország
d) Intés az őrzőkhöz
e) A föl-földobott kő

7) Játsszunk tovább a versekkel! Ha ismerős versből csak néhány szót hallunk, gyakran töprengünk, melyik vers szavaival találkoztunk. Néha így is rájövünk, de ha újabb szavakat is mond valaki a versből, könnyebb a megoldás. Ez játékunk alapja is.
Ady egy-egy verséből 10-10 szót választottunk. Csapatonként egy verset kell kitalálni a szavak segítségével. 10 pontból kiindulva szavanként eggyel kevesebb pontot kapnak a csapatok, mindaddig, amíg végül kitalálják, hogy melyik versről van szó.

a) kipányvázták, ficánkolt, korbácsoltam, űztem,
mezőn, véres, tajtékos, pányvás, lélek, bús

b) unokája, síró, bocskoros, bús, nagyurak, heves,
kasza, dühvel, rablóváraitokból, csörömpöléssel

c) deszka-palánk, mordul, napja, zsellér, paraszt,
grófodnak, élethez, pernyét, zokog, agarász

d) tapogatnak, szegény, Bábele, szláv, eszme-barrikádokon,
Árpád, összefogni, betyárság, koldusok, merünk

e) szívekben, huncutok, gyökerű, lázadások, véres, hódítani,
fájdalmas, legények, ifjak, örök

(1-10 pont)

Válasz: a) Lelkek a pányván
b) Dózsa György unokája
c) A grófi szérűn
d) Magyar jakobinus dala
e) Ifjú szívekben élek

8) Szavalóverseny következik! Minden csapat 1-1 szabadon választott Ady verset mond el.

(1-10 pont)

9) Utolsó feladatunkban Ady Endre emlékét megörökítő alkotásokról kérdezünk.
A 3. számú borítékban a költő síremlékének és szobrának képét láthatjátok.

a) Ki alkotta a szobrot és a síremléket?
b) Hol áll Ady Endre szobra?

(2 pont)

Válasz: a) Csorba Géza
b) Budapesten

Befejezésül hallgassuk meg vetélkedőnk címadó versét: Ady Endre: Ifjú szívekben élek című költeményét!

Felhasznált irodalom

Ady Endre: Ifjú szívekben élek. Bp. 1981, Móra Kiadó.
Adytól Adyról. Bp. 1988, Tankönyvkiadó.
Hársing Lajos: Irodalmi játékok. Bp. 1987, Tankönyvkiadó.
Bakos Ferenc: Idegen szavak és kifejezések szótára. Bp. 1983, Akadémiai Kiadó.

Felhasznált irodalom

Elbocsátó szép üzenet. = Magyar költők 20. A/d.
Góg és Magóg... = Ady Endre versei és írásai Latinovits Zoltán előadásában. B/5.
Ifjú szívekben élek. = Ady Endre versei és írásai Latinovits Zoltán előadásában. B/10.
Őrizem a szemed. = Ady Endre versei és írásai Latinovits Zoltán előadásában. B/5.
Párizsban járt az ősz. = Magyar költők 4. B/3.
Séta bölcső-helyem körül. = Ifjú szívekben élek. A/2.
A Tűz márciusa. = Magyar költők 43. B/b.

Melléklet az 1. feladathoz

a) szülőhelye	b) piarista gimnázium
c) református kollégium	d) jogász - újságíró

e) újságíró	f) Léda
g) Budapesti Napló	h) Új versek

i) Csinszka	
	j) Ady halála

1.

Szülőháza

Itt lakott a nagykárolyi kisdiák

2.

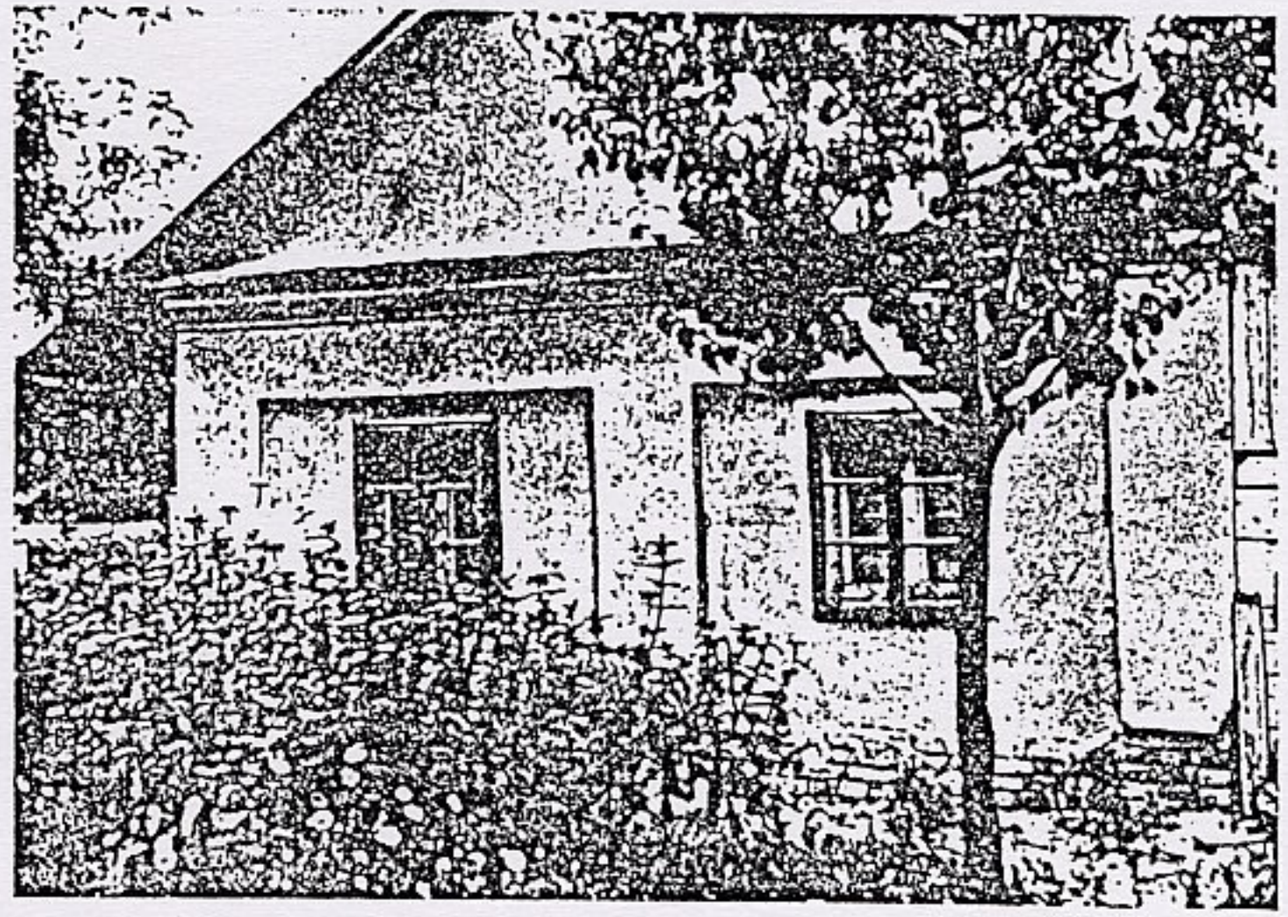

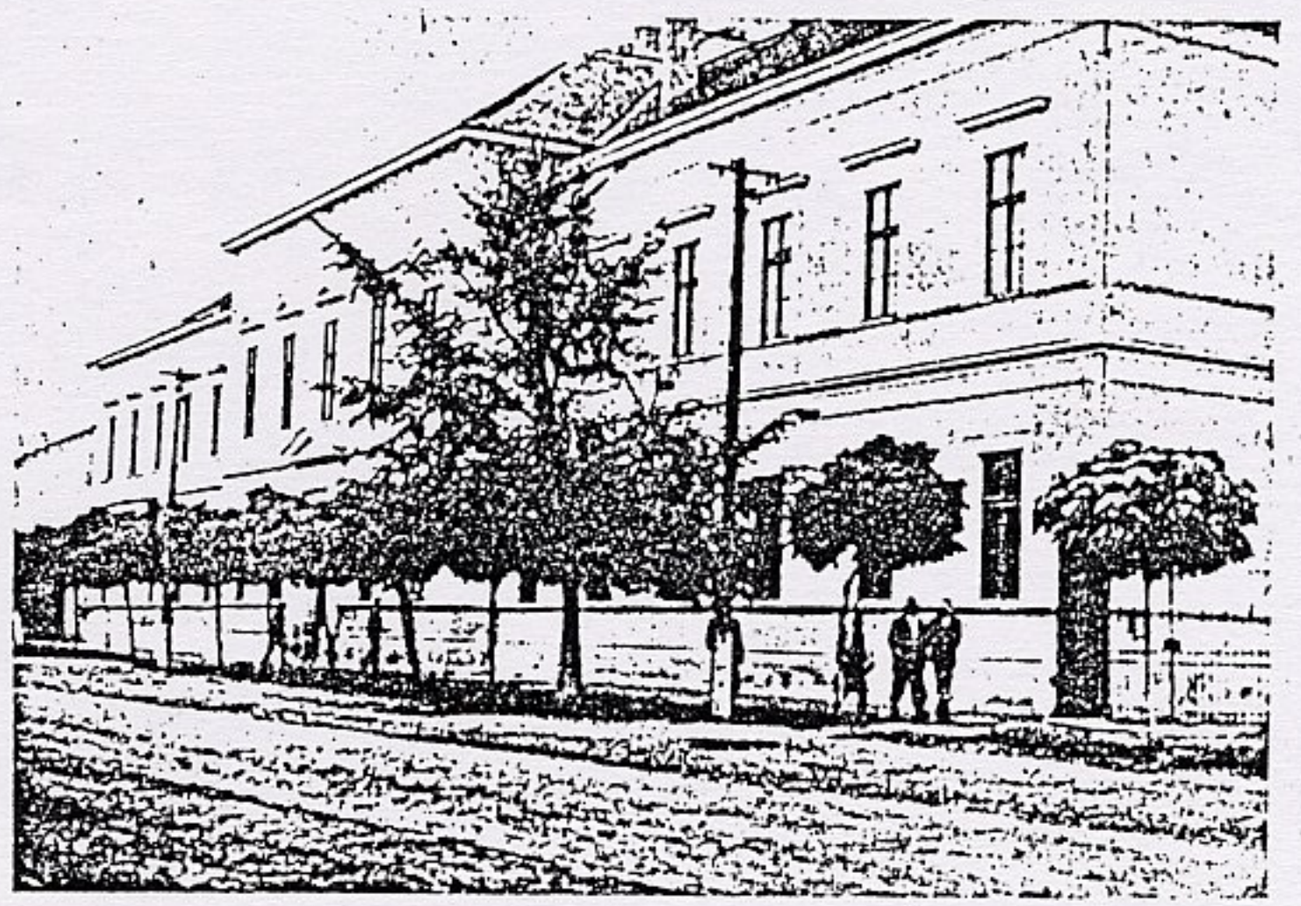

Négy évig a nagykárolyi piarista gimnáziumban tanult Ady

A zilahi református főgimnázium

3.

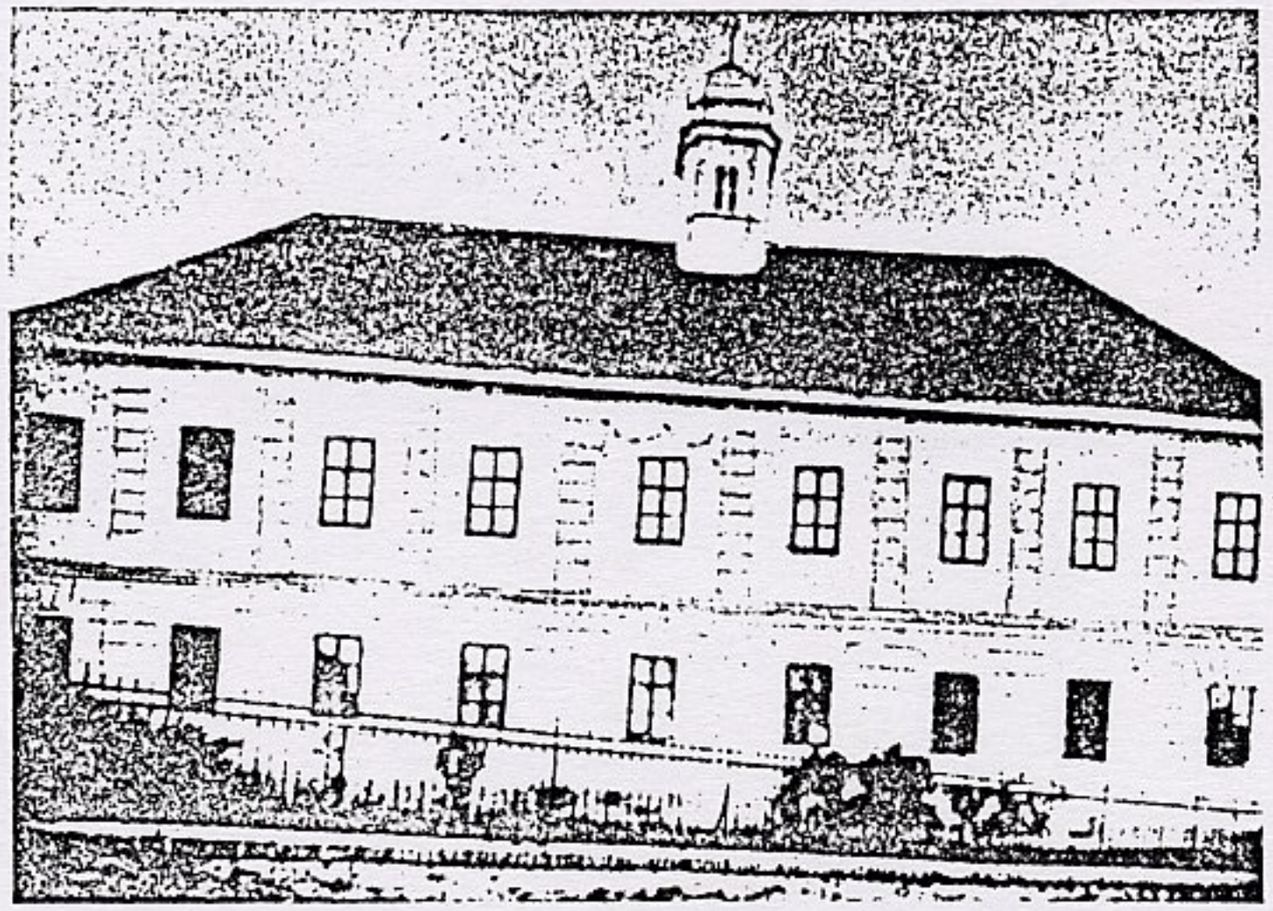

Debrecen Ady idejében

4.

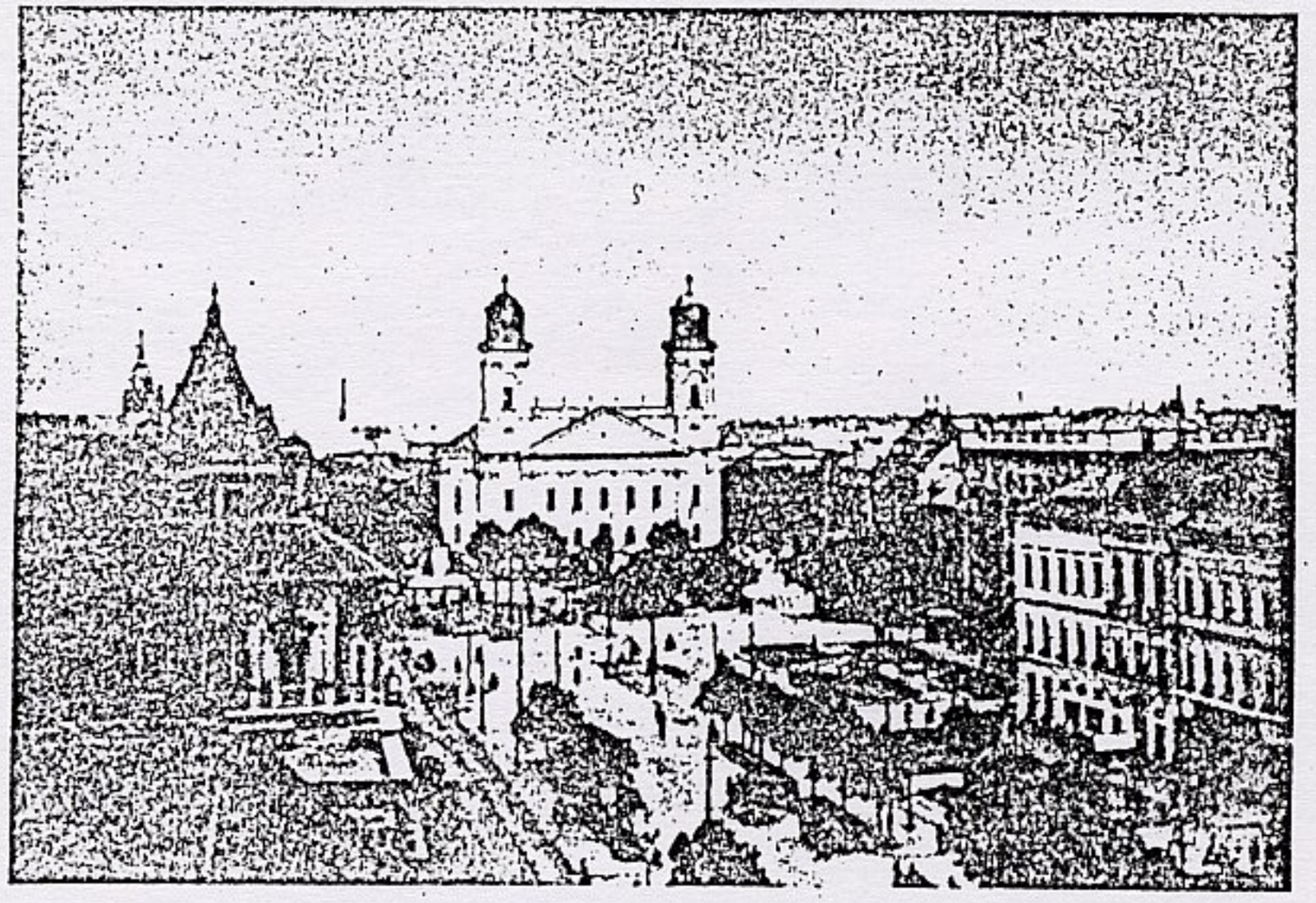

5.

Körös-parti részlet Nagyváradon

6.

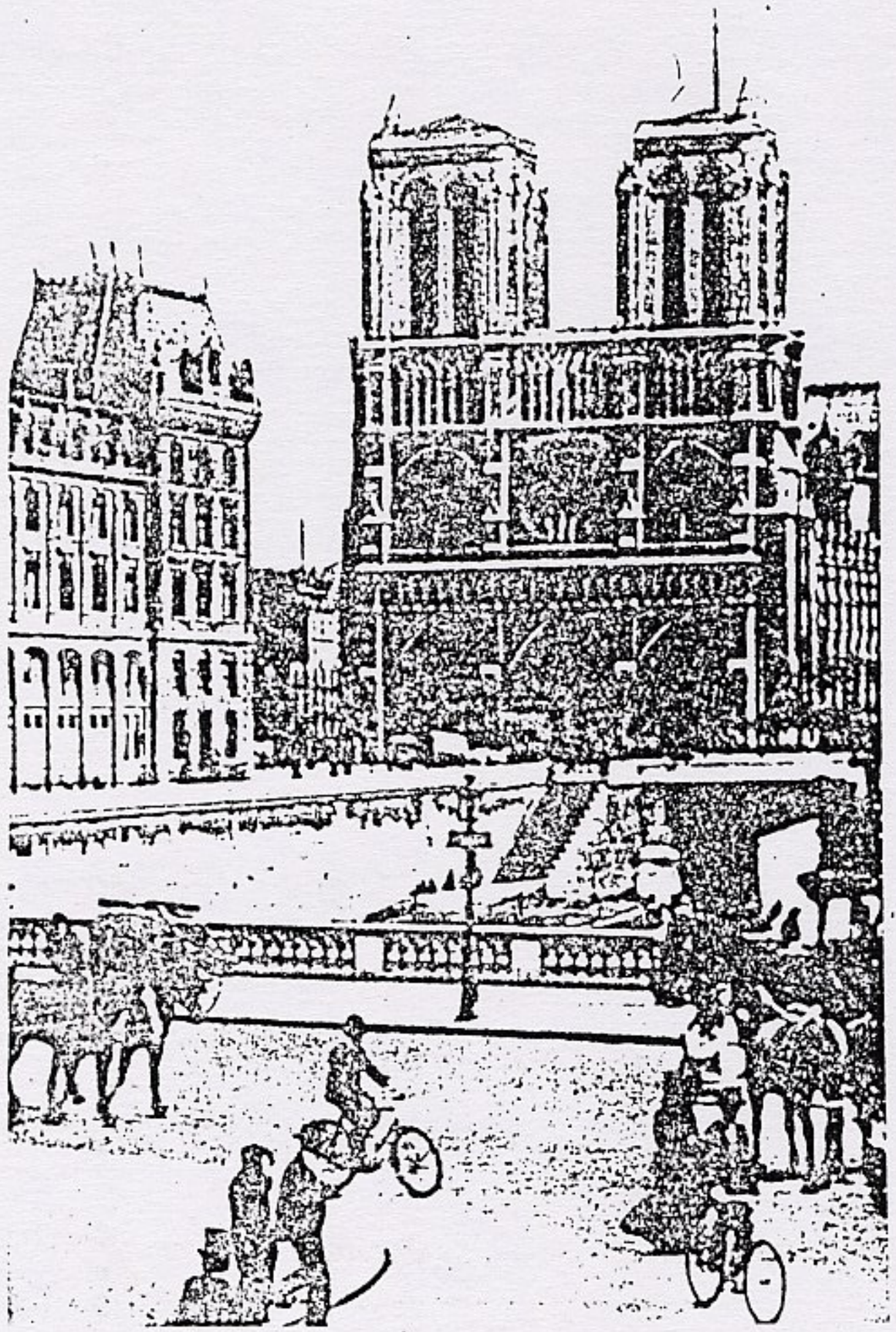

Párizs Ady korában

7.

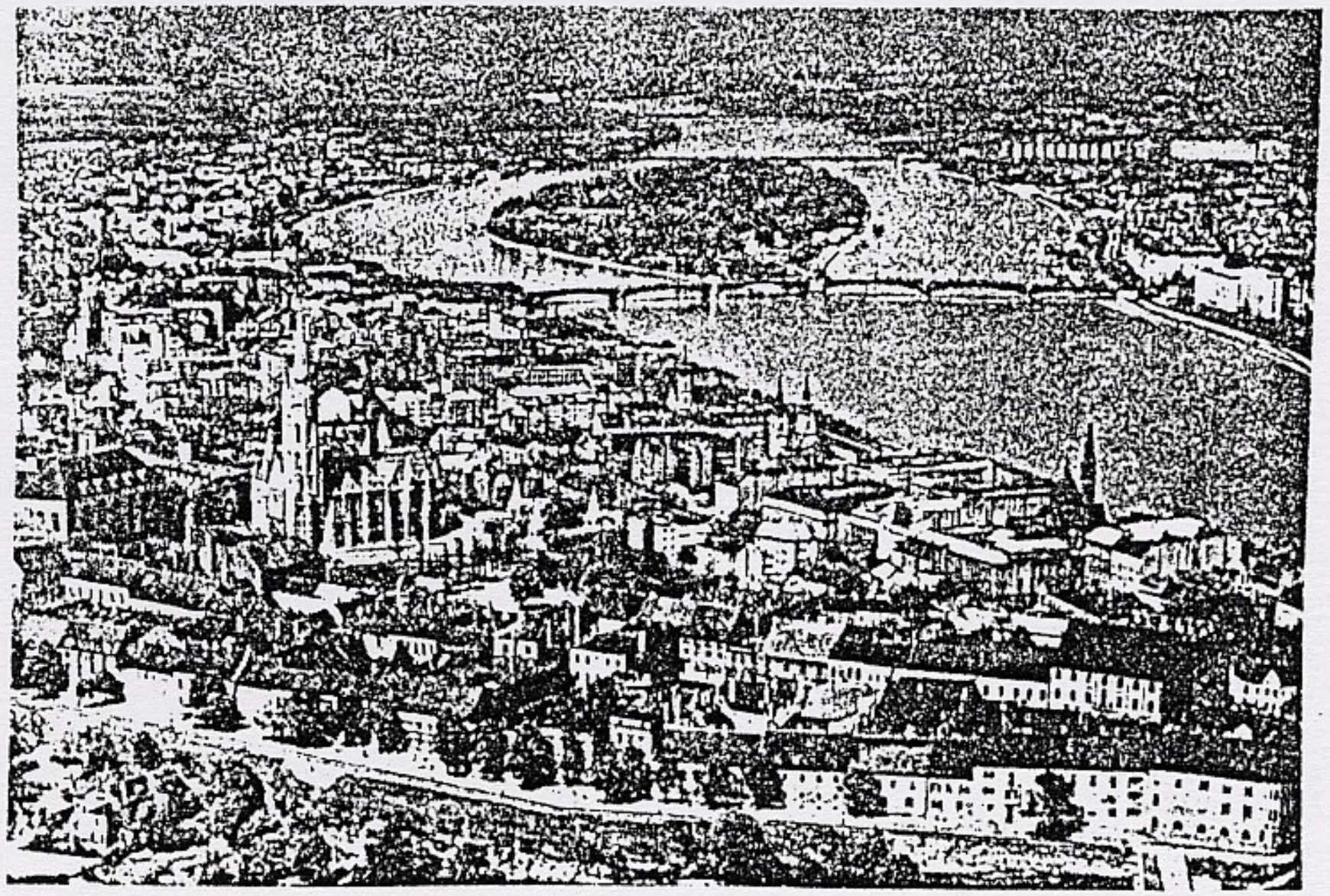

Verses könyvem előtt.

Gög és Magóg fia vagok én.
Hiába dongetek kaput és falat
S megis megkérdem (ime) töletek:
Szabad-e sírni a Kárpá-
[tok alatt?

—

Verecke hires utjan jöttem én
Fülembe még ős magyar dal
[rivall.
Szabad-e Devenynél betörnöm
Uj időknek uj dalaival?

Fülembe forró ólmot öntsetek,
Legek az uj, az éneks Vazul,
Ne halljam az Élet uj
[dalait

Tiporjatok reám durvan
[gazul

—

De addig sarva kimban
[mit se várva
Mégis csak száll uj szár-
[nyakon a dal
S ha elátkozza százszor
[Pusztanyer.
Mégis győztes, mégis uj és
[magyar... [illegible]

Az *Új versek* előhangjának fogalmazványa ▶

9. A Boncza-kastély Csucsán

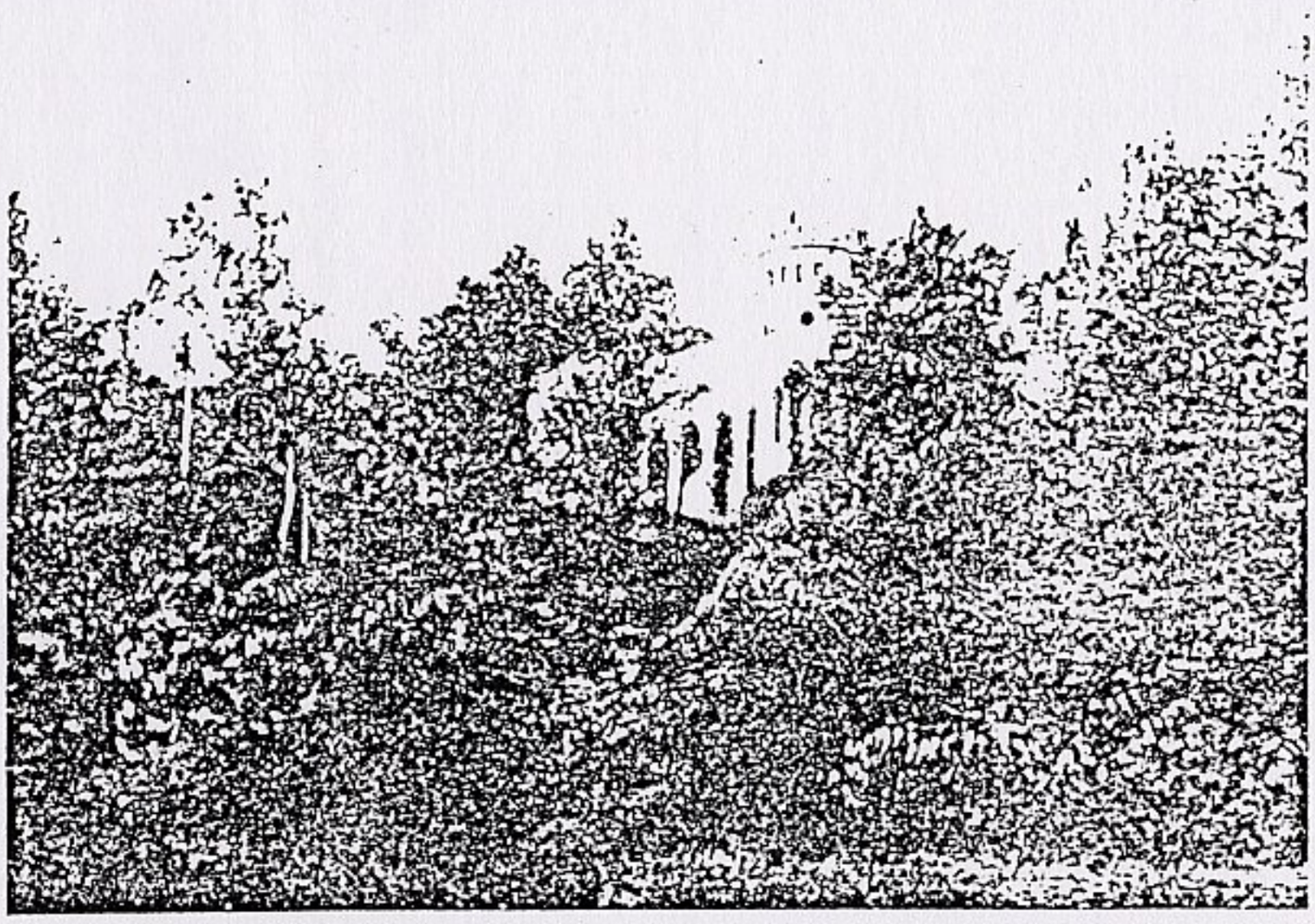

Ady temetése

10.

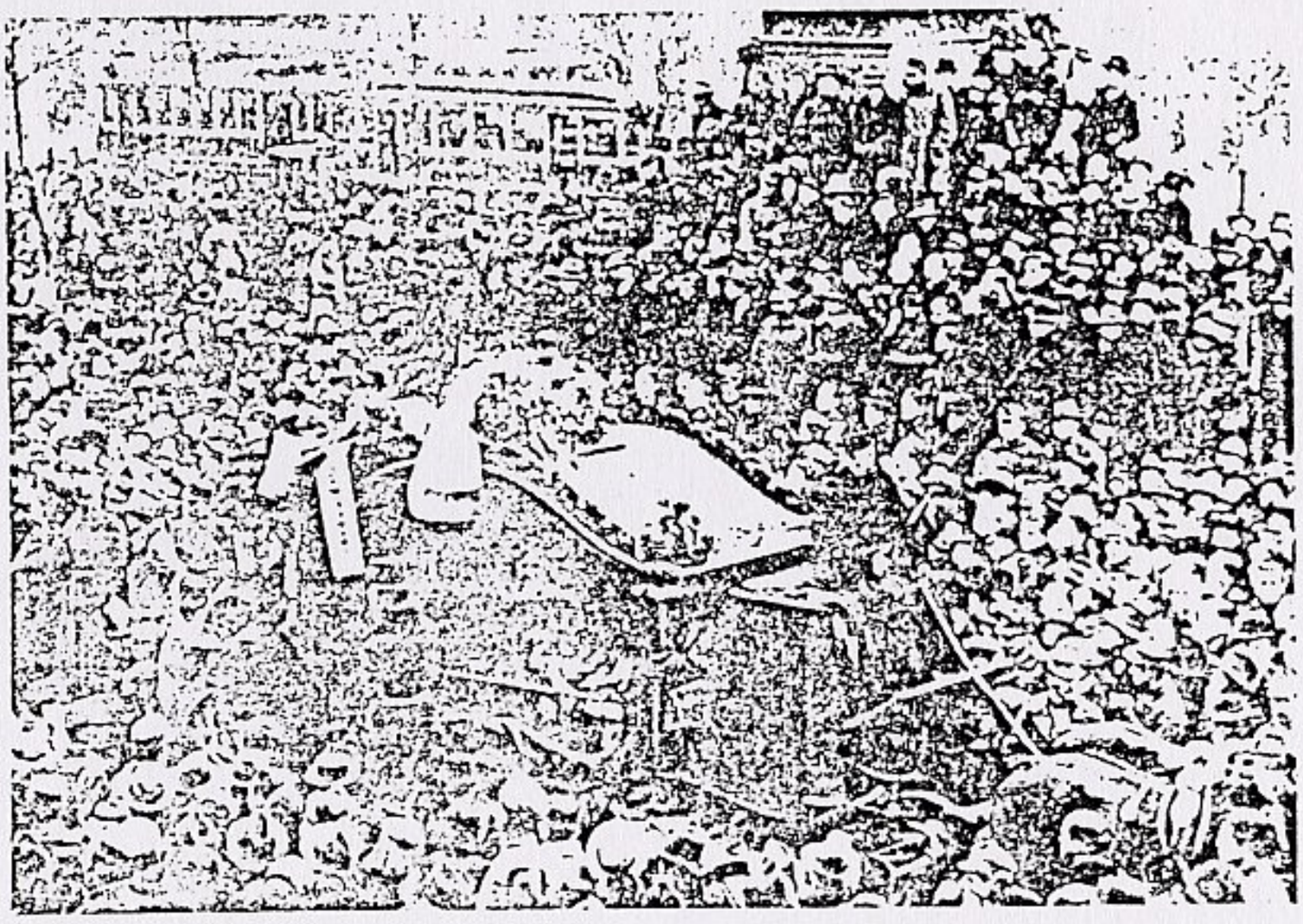

Melléklet a 2. feladathoz

Nézz, Drágám, kincseimre

Nézz, Drágám, kincseimre,
Lázáros, szomorú nincseimre,
Nézz egy hű, igaz élet sorsára
S őszülő tincseimre.

Nem mentem erre-arra,
Búsan büszke voltam a magyarra
S ezért is, hajh, sokszor kerültem
Sok hajhra, jajra, bajra.

Jó voltam szerelemben:
Egy Isten sem gondolhatná szebben,
Ahogy én gyermekül elgondoltam
S nézz lázban, vérben, sebben.

Ha te nem jöttél vóna,
Ma már tán panaszló szám se szólna
S gunyolói hivő életeknek
Raknak a koporsóba.

Nézz, Drágám, rám szeretve,
Téged találtalak menekedve
S ha van még kedv az aljas világban:
Te vagy a szívem kedve.

Nézz, Drágám, kincseimre,
Lázáros, szomorú nincseimre
S legyenek neked sötétek, ifjak?
Őszülő tincseimre.

Üzenet egykori iskolámba

Június volt s ujjongtunk, nincs tovább,
Most gyertek szabad mellű örömök
S pusztuljatok bilincses iskolák.

De elcsitult a jókedv-förgeteg
S helyére ült a döbbent némaság:
Körröttünk már az Élet csörtetett.

Óh, ifjui, szent megjózanodás,
Komoly, nagy fény, hős férfiú-szerep,
Emléketek ma is milyen csodás.

Hős harc az Élet és megélni szép,
Ha hozzáedzik tüzes szív-kohók
Ifjú vitézlők lengeteg szivét.

Ha élet zengi be az iskolát,
Az élet is derűs iskola lesz.
S szent frigyüket így folytatják tovább.

Én iskolám, köszönöm most neked,
Hogy az eljött élet-csaták között
Volt mindig hozzám víg üzeneted.

Tápláltad tovább bennem az erőt,
Szeretni az embert és küzdeni
S hűn állni meg Isten s ember előtt.

Június van s nagyon magam vagyok
S kísértenek élt éltem árnyai
S az elbocsátó iskola-padok.

S én, vén diák, szívem fölemelem
S így üdvözlöm a mindig újakat:
Föl, föl, fiúk, csak semmi félelem.

Bár zord a harc, megéri a világ,
Ha az ember az marad, ami volt:
Nemes, küzdő, szabadlelkű diák.

A Duna vallomása

Megtudtam, hogy titkokat rejteget
A mi Dunánk, ez a vén róka,
Mikről talál sohase álmodott
Az ősi barlang-tüzek óta
Ez a közönyös Európa.

Megloptam a vén Iszter titkait,
Titkait az árnyas Dunának.
Magyar földön ravasz a vén kujon,
Hisz látott ő búsabb csodákat,
De akkor pletyka-kedve támadt.

Vallott nekem, nem is tudom, mikor:
Tavasz volt és ő csacska-részeg.
Táncolt, dalolt, kurjongatott, mesélt,
Budapestre fitymálva nézett
S gúnyos nótákat fütyörészett.

Talán Szent Margit híres szigetén
Állott velem részegen szóba.
(Ma is félve kalimpál a szivem
S hajh, már régen késik e nóta.
Ugye, Iszter, vén folyam-róka?)

Nagy-komoly lett akkor a vén Duna.
Torkán hűlt vad, tavaszi kedve.
Olyan volt, mint egy iszákos zseni.
Alig mert nézni a szemembe.
S én vallattam keményen, egyre.

"No, vén korhely, láttál egy-két csodát,
Mióta ezt a tájat mossa
Sápadt vized, árnyas, szörnyű vized,
Mely az öreg árnyakat hozza.
Gyónjál nekem, vén falurossza."

"Mindig ilyen bal volt itt a világ?
Eredendő bűn, lanyha vétek,
Hideglelés, vergődés, könny, aszály?
A Duna-parton sohse éltek
Boldog, erős, kacagó népek?"

S halk mormolással kezdte a mesét
A vén Duna. Igaz az átok,
Mit már sokan sejtünk, óh, mind igaz:
Mióta ő zúgva kivágott,
Boldog népet itt sohse látott.

A Duna-táj bús villámhárító.
Fél-emberek, fél nemzetecskék
Számára készült szégyen-kaloda.
Ahol a szárnyakat lenyesték
S ahol halottasak az esték.

"Sohse lesz másként, úgy rendeltetett",
Mormolta a vén Duna habja.
S boldogtalan kis országok között
Kinyújtózott a vén mihaszna
És elrohant tőlem kacagva.

Melléklet a 9. feladathoz

Ady köztünk van (Csorba Géza Ady-szobra Budapesten)

Csorba Géza Ady-síremléke a Kerepesi temetőben

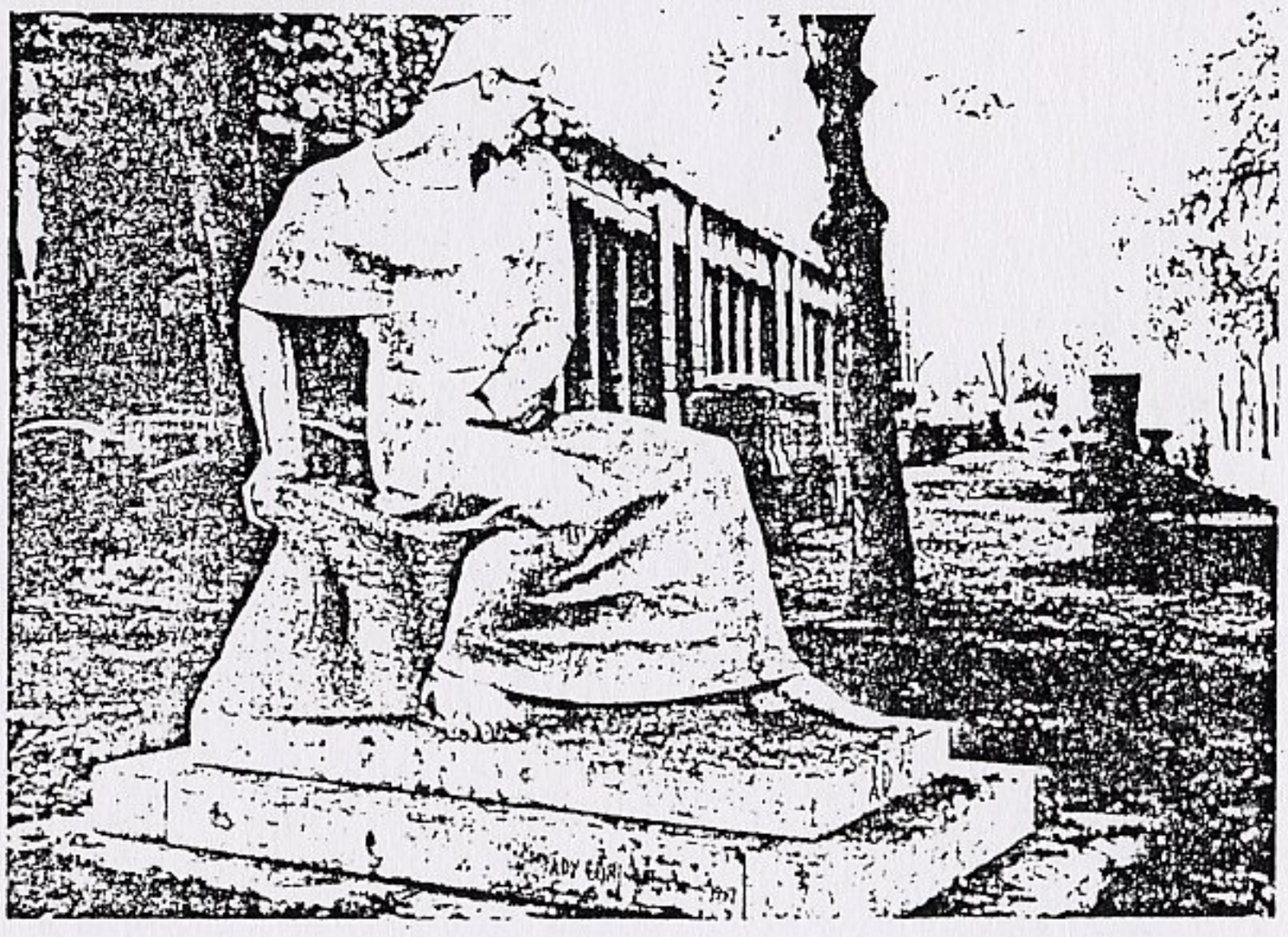

EMLÉKLAP

„Ös Napkelet ilyennek álmodta:
Merésznek, újnak..."

.....

helyezett

.....

Általános Iskola tanulóinak

A Deák Ferenc Megyei Könyvtár Gyermekrészlegében
rendezett
Ífjú szívekben élek című vetélkedőn való
eredményes részvételért.

Zalaegerszeg, 1989. november 24.

NAGY MAGYAR KÖLTŐK
III.

József Attila élete és költészete
Vetélkedő 7-8. osztályosoknak

Hangulati bevezetőként hallgassuk meg vetélkedőnk címadó költeményét Latinovits Zoltán előadásában!

1) A Tiszta szívvel című vers a szomorú szegénység leltára, mely sajnos József Attila életében meghatározó volt. József Attila gyermekként s később ifjúként is próbált családja nyomorúságos életén enyhíteni. Az 1. számú borítékban olyan képeket láthattok, melyek segítenek kitalálni, hogyan segített Attila a Mamának és nővéreinek.

(10 pont)

Válasz: a) Vizet árult a Világ moziban.
b) Szenet lopott a Ferencvárosi-pályaudvaron.
c) Papírforgót adott el a gazdagabb gyerekeknek.
d) Segített cipekedni a Vásárcsarnokban.
e) Bélyegekkel kereskedett.
f) Újságot árult.
g) Tanítványokat vállalt.
h) Édesanyjának betegségekor naponta fél liter tejet vitt haza.
i) Kávéházi kenyeresfiú volt.
j) Mezei napszámosnak állt Kiszomboron.

Szemléltetés: Az 1. számú borítékban elhelyezett képek.

2) József Attila a Curriculum vitae-ban maga ad számot röviden életéről. Milyen alkalomból íródott ez az önéletrajz?

(2 pont)

Válasz: A költő 1937 februárjában utolsó kísérletet tesz arra, hogy állást szerezzen. Ekkor született meg állás ügyben beadott kérvényének mellékleteként önéletrajza, a Curriculum vitae.

3) A költő életében testvérei, barátai, költőtársai segítségére számíthatott. Nevezzetek meg József Attila életében jelentős szerepet játszó személyiségeket!

Nővérei .....
Makói gimnáziumi tanára .....
Költőtársai .....
Mecénása (báró) .....
Gyámja (ügyvéd) .....

(7 pont)

Válasz: József Jolán és Etus, Galamb Ödön, Juhász Gyula és Kassák Lajos, Hatvany Lajos, Makai Ödön.

4) Ismerős feladat következik: József Attila életére és költészetére vonatkozó állításokat összekevertük egy másik költőre jellemzőkkel. Feladatotok lesz, hogy karikázzátok be a József Attilára jellemző állítások betűjelét.

a) Első nagyobb művével, melyben kora vágyait szólaltatta meg, egy korszak veszi kezdetét.
b) Egyetemi tanulmányait három ország négy városában végzi.
c) Több forrásból merítve alakítja ki sajátos hangját.
d) Egy időben bújdosni kényszerült.
e) Kritikus és szerkesztő is volt.
f) Írt néhány tanulmányt, prózai művet, kritikát is.
g) Több verse miatt összeütközésbe került a hatóságokkal.
h) Fordításai közül kiemelkedik a legnagyobb angol drámaíró két drámájának fordítása.
i) Halálának körülményeivel kapcsolatban ma is igen sok a téves nézet és félremagyarázás.
j) Népe legzeneibb hatású mesejátékát ő írta.

(5 + 1 pont)

Válasz: b, c, f, g, i
A másik költő: Vörösmarty Mihály.

5) A 2. számú borítékban József Attila verseskötetеinek eredeti címlapját láthatjátok a képeken. Soroljátok fel a költő életében megjelent könyveinek címét időrendi sorrendben! Segítségül a könyvek megjelenésének évszámát megadjuk.

1922. .....
1924. .....
1929. .....
1931. .....
1932. .....
1934. .....
1935. .....

(7 pont)

Válasz: 1922 – Szépség koldusa
1924 – Nem én kiáltok
1929 – Nincsen apám, se anyám
1931 – Döntsd a tőkét, ne siránkozz
1932 – Külvárosi éj
1934 – Medvetánc
1935 – Nagyon fáj

Szemléltetés: A 2. számú borítékban a kötetek címlapjai.

6) A következő rejtvényben egy nevet, egy címet és egy évszámot rejtettünk el. Fejtsétek meg a betűrejtvényt, és fűzzetek hozzá magyarázatot!

C	É	L	M	Z	Z
S	P	V	R	É	Ó
E	F	I	E	P	3
R	A	I	S	S	6

(5 pont)

Válasz: Cserépfalfi Imre – Szép Szó – 1936. ("36") 1936-ban sikerült álláshoz jutnia, Cserépfalvi Imre – a még Párizsból ismert jó barát – Szép Szó című irodalmi folyóiratának szerkesztője lesz.

7) A költő életében meghatározó szerepe volt édesanyjának, a Mamának. A Mama alakja sok versében megjelenik. Versmondó versenyünkön most József Attila olyan versét adjátok elő, amelyik a Mamáról szól!

(10 pont)

8) Versek és szerelmek – ezt a címet adhatnánk ennek a feladatnak. Megzenésített verseket hallgatunk meg József Attila szerelmi költészetéből. Kik voltak az elhangzó versek ihletői?

(3 pont)

Válasz: Tedd a kezed – Vágó Márta
Ringató – Wallesz Luca
Rejtelmek – Kozmutza Flóra

Szemléltetés: Meghallgatjuk a következő verseket:
Tedd a kezed
Ringató
Rejtelmek

9) Videóról nézzük meg József Attila: Tél című versét fiatal színművészek tolmácsolásában! Magyarázzátok meg, mint jelent a versben a tűz, a meleg!

(5 pont)

Válasz: Az összetartozást, az emberek egymás iránti segítőkészségét, a család, az otthon, a barátság melegét...

Szemléltetés: Összeállítás József Attila verseiből című videófilmből részlet megtekintése.

10) Irodalmi lottószelvényünkön 25 verscímet láthattok. A játék elve a lottóéval azonos, ötös találatot kell elérni. Melyik költő szerepel öt verssel, és melyek ezek a versek? A "verscím találatokat" X-szel jelöljétek!

(5 + 1 pont)

1. Szülőföldem szép határa	2. Párizsban járt az ősz	3. Fiatal életek indulója	4. Intés az őrzőkhöz	5. Proletár fiú verse
6. Reszket a bokor, mert	7. Karóval jöttél	8. Egy estém otthon	9. A Tűz márciusa	10. Az én magyarságom
11. Anyám	12. Első szerepem	13. A márciusi Naphoz	14. Történelmi lecke fiúknak	15. A magyar nemes
16. A tintásüveg	17. Ifjú szívekben élek	18. A négyökrös szekér	19. Levegőt	20. Két kuruc beszélget
21. Júliához	22. Remény-telenül	23. A nép	24. Emlékezés Táncsics Mihályra	25. Az én hadseregem

Válasz: József Attila szerepel öt verssel.
Ötös találat: 3. Fiatal életek indulója
7. Karóval jöttél
11. Anyám
19. Levegőt
22. Reménytelenül

Befejezésül hallgassuk meg a címadó verset videofilmről Jordán Tamás előadásában.

Felhasznált irodalom

Fodor András: Így élt József Attila. Bp. 1980, Móra Kiadó.
Hársing Lajos: Irodalmi játékok. Bp. 1987, Tankönyvkiadó.
József Attila összes versei. Bp. 1975, Szépirodalmi Kiadó.

Felhasznált hanglemezek és videofilm

Összeállítás József Attila verseiből című videofilmből részletek.
Rejtelmek. = "Játszani is engedd..." Összeállítás József Attila műveiből. B/8.
Ringató. = "Játszani is engedd..." Összeállítás József Attila műveiből. B/7.
Tedd a kezed. = ...elmondom hát mindenkinek... Koncz Zsuzsa IX. A/5.
Tiszta szívvel. = József Attila verseit elmondja Latinovits Zoltán. A/4.

Melléklet az 1. feladathoz

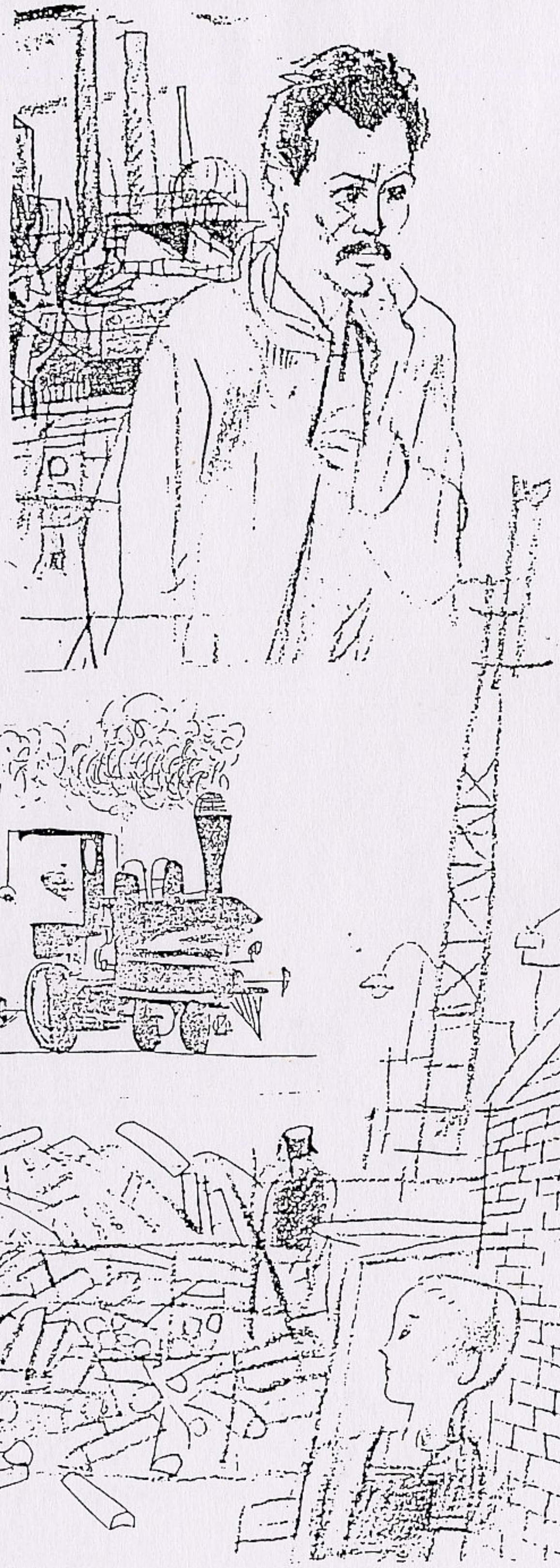

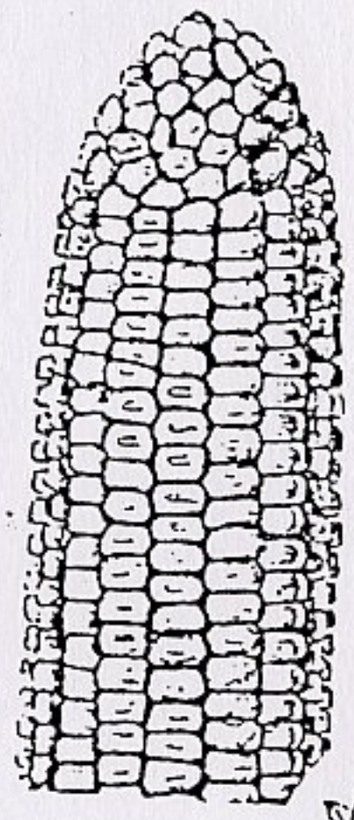

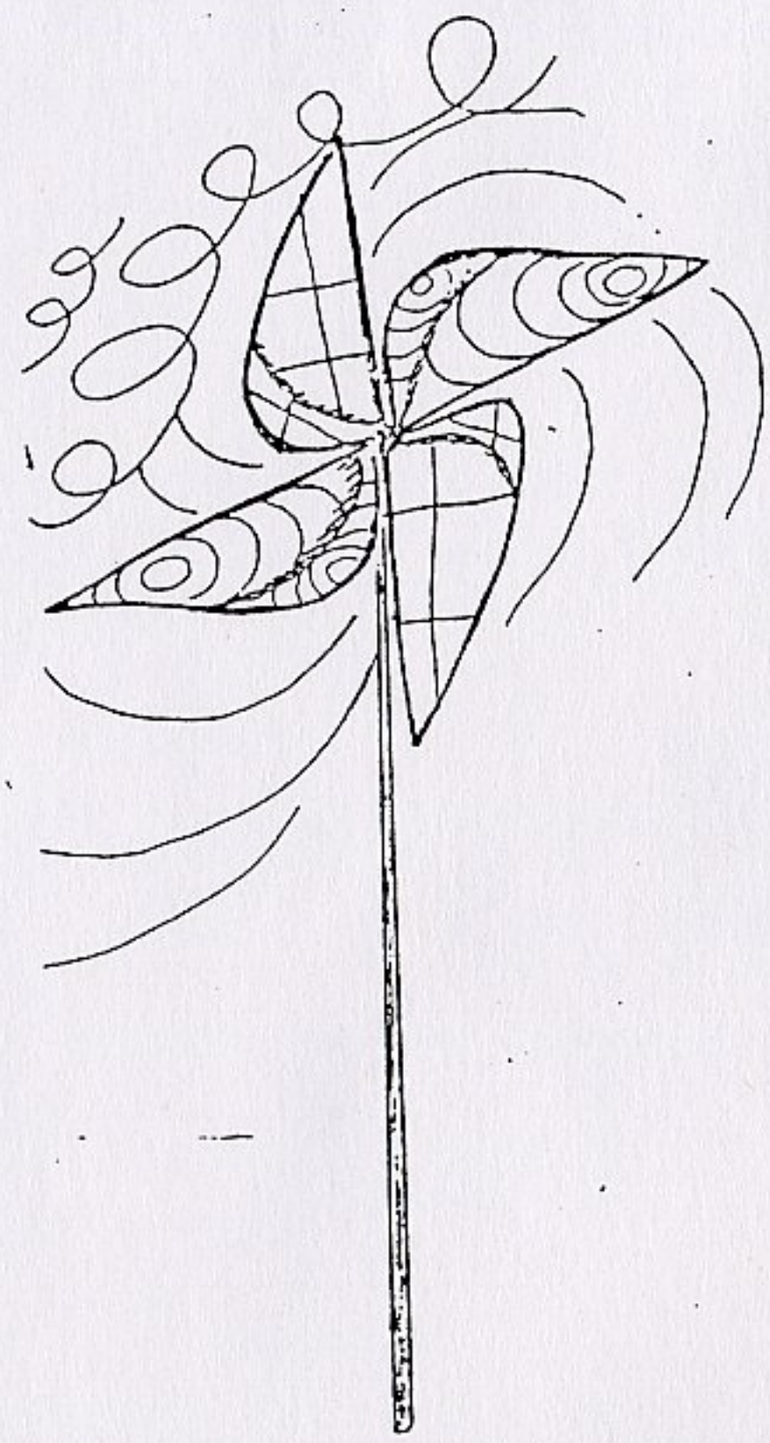

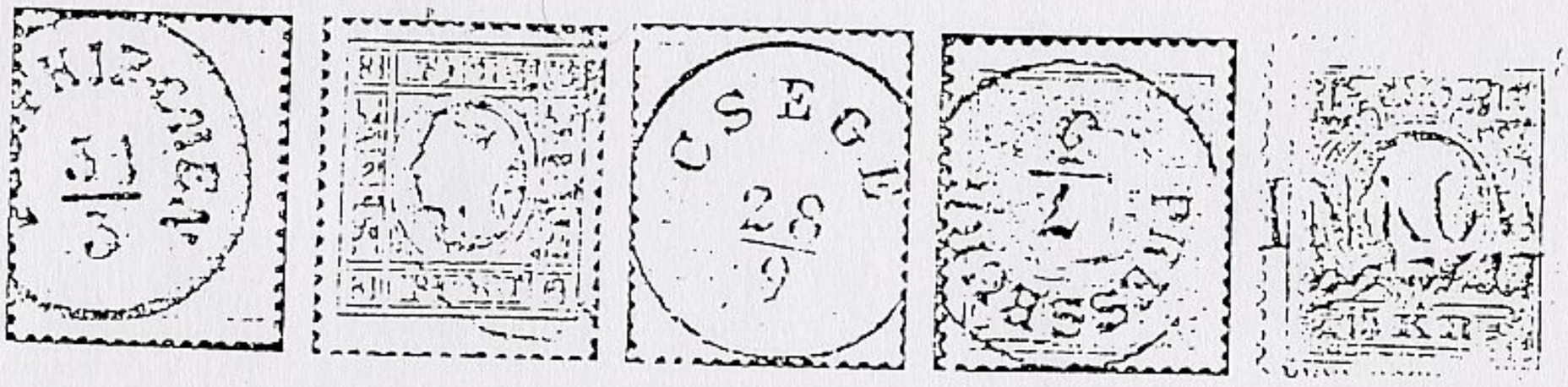

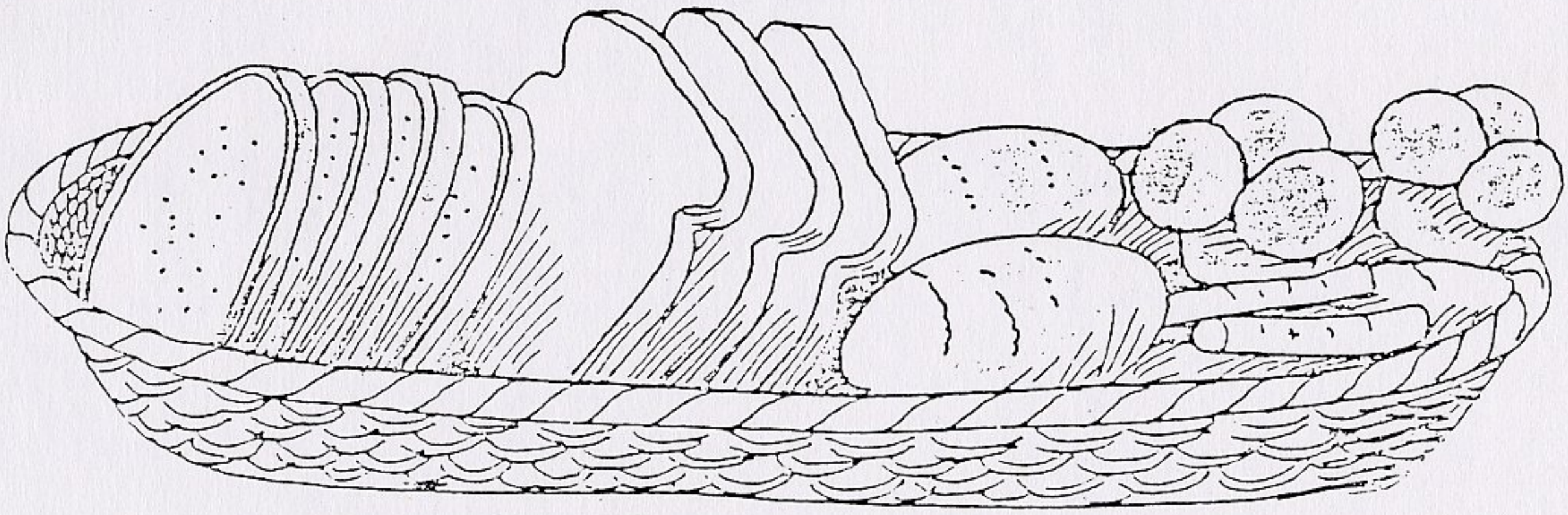

Melléklet az 5. feladathoz

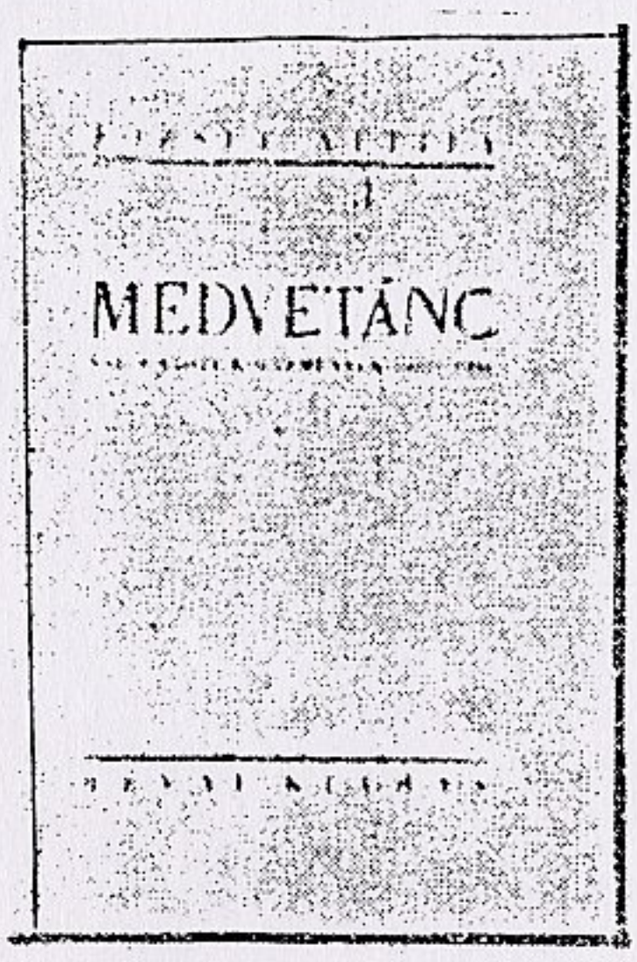

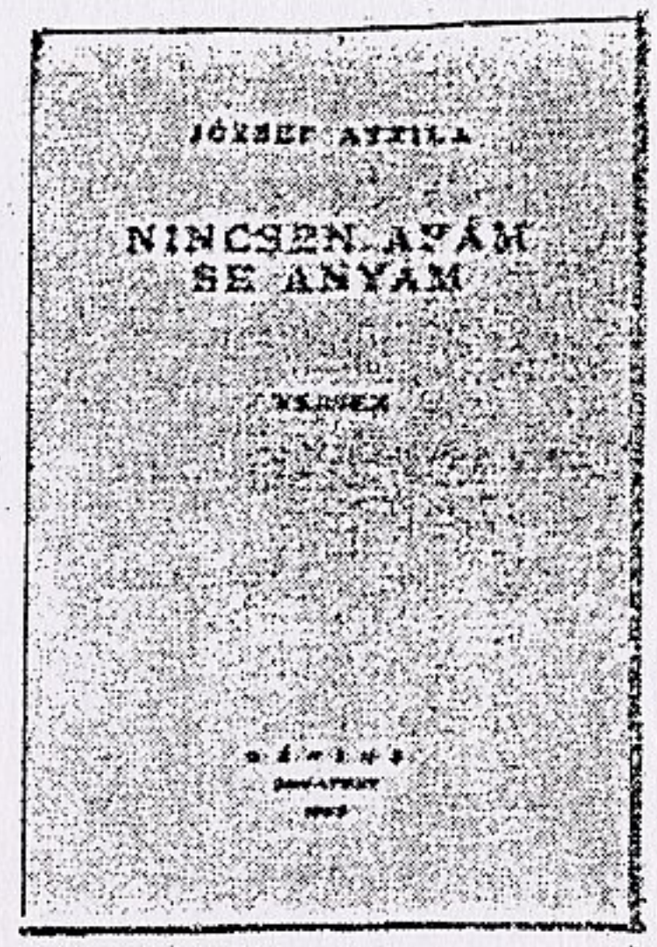

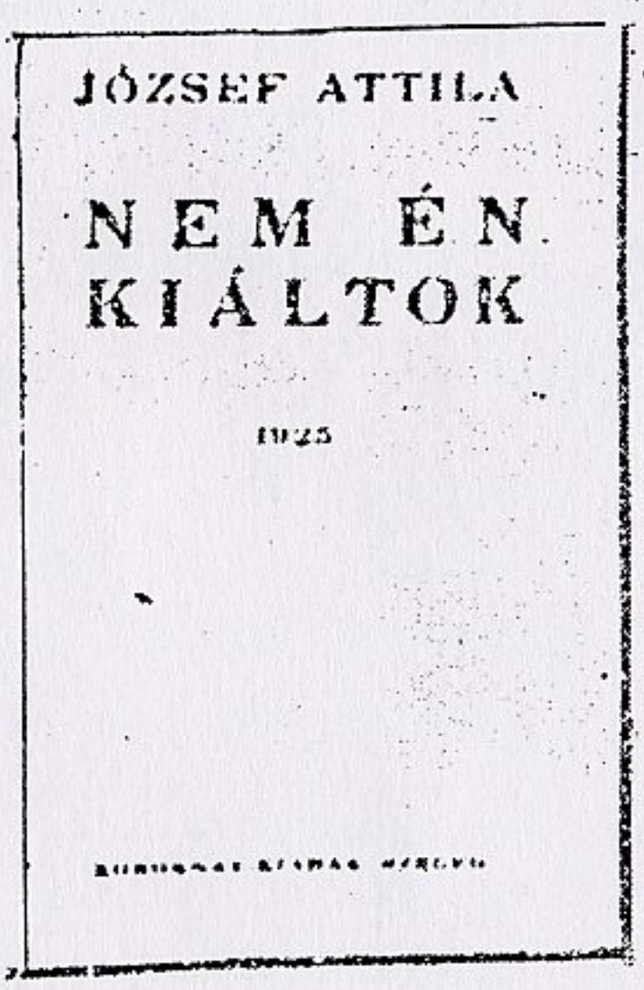

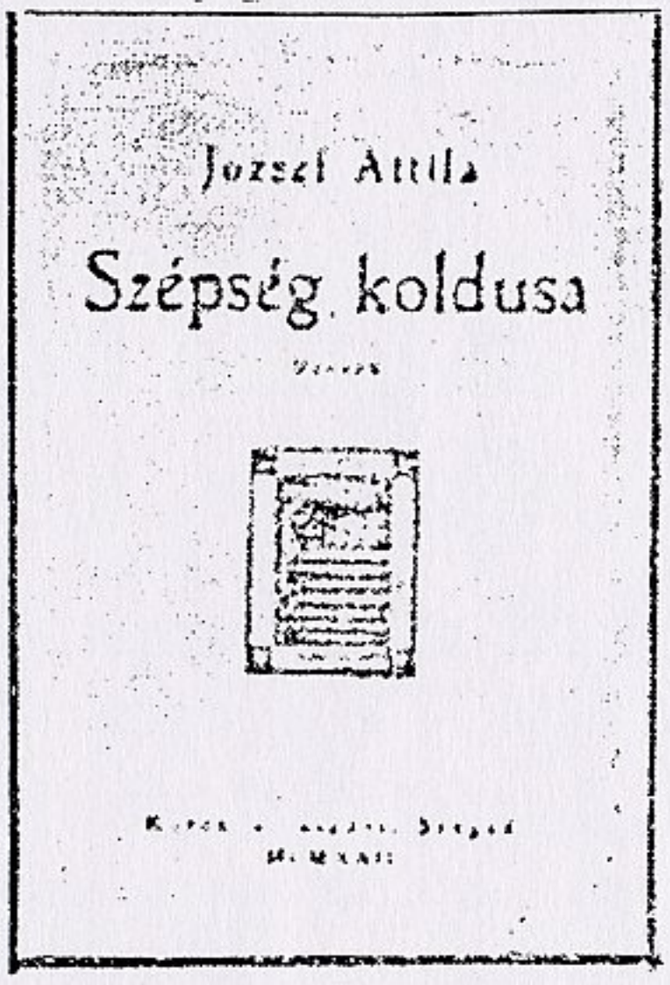

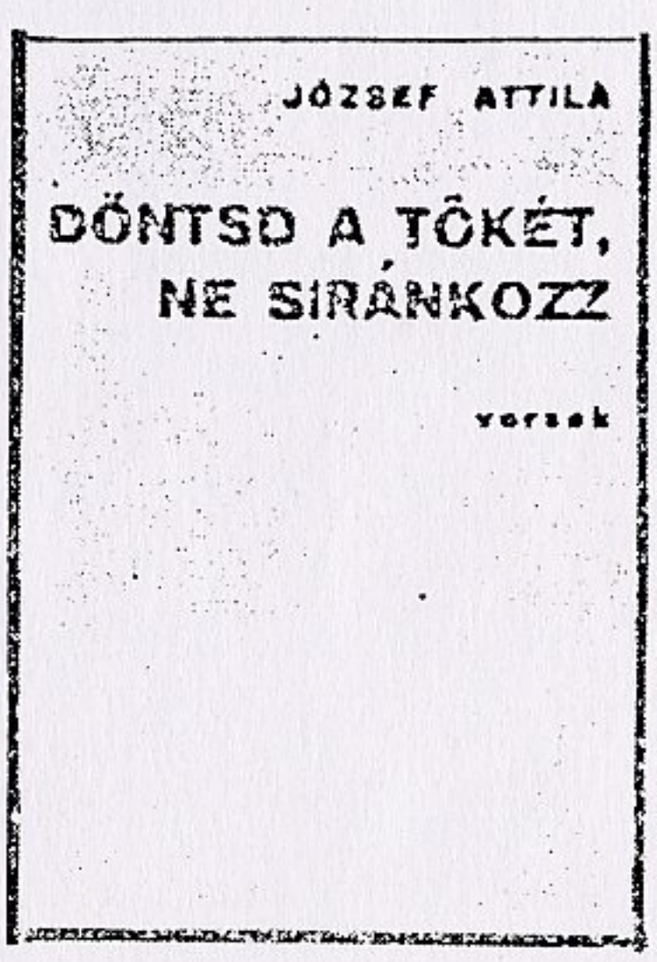

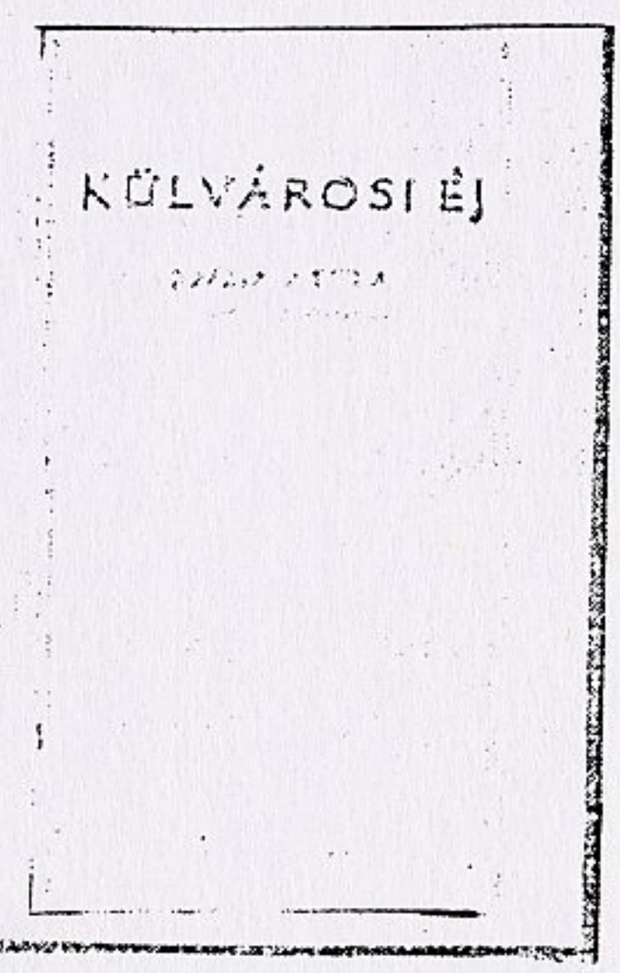

EMLÉKLAP

.....

helyezett

.....

Általános Iskola tanulóinak

A Deák Ferenc Megyei Könyvtár Gyermekrészlegében
rendezett
Tiszta szívvel című vetélkedőn való
eredményes részvételért.

Zalaegerszeg, 1990. március 23.